

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

YHTEISTYÖTÄ VAI YHTEISTÄ TYÖTÄ?

**Koulukuraattorin ja opinto-ohjaajan töiden rajapinnat ja toimintamallit
Punkalaitumen kunnassa**

Pilvi Peltomaa

2005

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

Yhteistyötä vai yhteistä työtä? Koulukuraattorin ja opinto-ohjaajan töiden rajapinnat ja toimintamallit Punkalaitumen kunnassa
 Kehittämishanke (OHJ009). Opinto-ohjaajien monimuotokoulutus. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto.

TIIVISTELMÄ

Kehittämishanke tarkastelee ja selkiyttää kahden eri sektorin alaisuudessa toimivan ohjauksen ammattilaisen toimintaa, työnjakoa ja varhaisen puuttumisen malleja Punkalaitumen kunnassa. Opinto-ohjaajan ohjauksen piiriin katsotaan yleensä kuuluvan koulunkäynnin, jatko-opintojen, kurssivalintojen, ammatinvalinnan ym koulusidonnaisesta ohjauksesta vastaaminen. Kuraattorin toimenkuvaan kuuluvat sen sijaan elämänhallintaan, kiusaamiseen, kavereihin sekä yleensä lastensuojeluun liittyvät seikat ja keskustelut. Tällainen kuva on kuitenkin liian yksipuolinen. Kuraattori on opinto-ohjaajan ohella nuoren elämän selkiyttäjä, jonka ratkottavaksi tuodaan kaikenlaisia pulmia pienestä suureen. Luottamuksellinen ja aktiivinen yhteistyö näiden kahden toimijan välillä mahdollistaa nuoren elämän kokonaisvaltaisen hahmottamisen ja nopean puuttumisen laajalla sektorilla. Työn rajapintojen kartoittamisella vältetään työn päällekkäisyydeltä.

Perusturvatoimen ja koulutoimen lainsäädäntö on vaitiolovelvollisuksineen katsottu olevan työtä haittaava tekijä. Kuitenkin Punkalaitumen toimintamalleissa on huomattu, että mikäli luottamus ammattilaisten välillä on kunnossa, voidaan tämänkin lainsäädännön piirissä toimia. Luottamuksella tarkoitetaan sitä, että kumpikin toimija voi luottaa siihen, että opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta oleellinen tieto jaetaan oppilashuoltotyöryhmässä. OPHTR:n katsotaan olevan myös jatkuvasti toiminnassa oleva yksikkö, jossa matalalla kynnyksellä voidaan muiden asiantuntemusta käyttää oman työn tukena.

Kehityshankkeessa paneudutaan erityisesti nivel-vaiheiden yhteistyöhön ja sen tehostamiseen sekä koulupudokkaiden edelleen ohjaamiseen.

Työtä tehdessä selkiintyi, miten molemmat ohjauksen ammattilaiset käsittivät työnsä parhaiten konstruktivistinen viitekehyksen kautta ja miten paljon opinto-ohjaajan ja kuraattorin työssä todella on niitä yhteisiä nimittäjiä, vaikkakin molemmilla on myös täysin itsenäinen toisesta riippumaton sektorinsa. Molemmat tekevät yhteistä työtä nuorten parhaaksi.

Avainsanat:

moniammatillisuus, dialogi, opinto-ohjaus, koulukuraattori, konstruktivismi, nivel-vaihe, ohjaus

Peltomaa, Pilvi, 2005

Co-operation or shared efforts? The boundary surfaces and functional models of the occupations of the student welfare officer and the school counsellor in the municipality of Punkalaidun.

Development project (OHJ009). Multiform training of school counsellors. Department of Teacher Education. University of Jyväskylä.

ABSTRACT

The development project examines and clarifies the functioning, division of labour and models of early intervention of two guidance professionals working under two different sectors in the municipality of Punkalaidun.

School attendance, further studies, course choices, occupational choices and other such schoolbound guidance is seen to be the responsibility of the school counsellor. Whereas in the job description of the student welfare officer are the issues and conversations related to life management, bullying, friends and child welfare in general. However, this kind of description is quite one-sided. Together with the school counsellor, the student welfare officer works as a clarifier, to whom all kinds of problems, big and small, related to a young person's life, are brought for solving. Confidential and active co-operation between these two agents enables the comprehensive outlining of a young person's life and quick intervention in board spectrum. Work overlap is avoided by charting the boundary surfaces of these professions.

The legislation of municipal basic security administration and educational administration along with the professional secrecy it contains, has been regarded to be a hindrance to working. In the functional models of Punkalaidun, however, it has been noticed that if the trust between professionals is in good fit, working within the boundaries of this legislation is possible. In this case, trust means that both agents can rely on the fact that the essential information for proper organisation of schooling is shared within the student welfare team. The student welfare team is also seen to be a constantly operating unit, where the expertise of others can easily be used to support one's own efforts.

In this development project, the co-operation in transition points, it's fortification and reguidance of school drop-outs are carefully attended.

During this project, it became clear how both guidance professionals understood their work best through a constructivist frame of research and how many joint denominators these occupations really have even though they both also have their own, fully independent sectors. Both share their efforts for the good of the young.

Key words: multidisciplinary, dialogue, school counselling, student welfare officer, constructivism, transition point, guidance

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1. JOHDANTO	
1.1 Tilannekatsaus	6
1.2 Tutkimuksen tavoite	7
2. KÄSITTEET	7
2.1 Ohjauksen käsite opinto-ohjaajan ja kuraattorin työssä	7
2.2 Konstruktivistinen viitekehys ohjaustyössä	8
2.3 Moniammatillisuuden käsitteestä	11
3. OPPILAANOHIJAAJAN JA KURAATTORIN YHTEINEN TYÖNKUVA OPETUSSUUNNITELMISSA	12
3.1 Opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden arviointia	12
3.2 Oppilaanohjauksen tavoitteet opetussuunnitelmasta katsoen	13
4. NIVELVAIHEEN YHTEISTYÖ	15
4.1 Vuosittain toistuvat yhteistyömuodot Punkalaitumella	15
4.1.1. Nivelvaiheen ohjaus ja moniammatillinen yhteistyö	15
4.2. Yhteiskoululle siirtymisen nivelvaihe	16
4.2.1. Alakoulut opinto-ohjaajan ja kuraattorin työkuvasa	16
4.2.2. Oppilashuoltotyöryhmä nivelvaiheessa	16
4.2.3 Yläkoulun valinnaisaineet	17
4.2.4 Tukioppilaiden vertaiskohtaaminen	17
4.2.5 Kuraattorin henkilökohtainen tapaaminen	18
4.2.6 Luokanopettajan konsultaatio	18
4.2.7 Yhteistyö vanhempien kanssa	18
4.2.8 Tervetuliaisiltapäivä	19
4.3 II asteen nivelvaihe	20
4.3.1 Meidän koulumme malli	21
4.3.2 Punkalaitumen lukion nivelvaihe	22
5. OPPILASHUOLTOTYÖRYHMÄN YHTEISTYÖ	23
5.1 Oppilashuoltotyöryhmän toiminta lainsäädännössä	23
5.2 Oppilashuoltotyöryhmän toiminta ja kokoonpano	23
5.3 Oppilashuoltotyöryhmän ongelmakohtia	24
5.4 Opinto-ohjaaja ja kuraattori oppilashuoltotyöryhmässä	24
6. MUU YHTEISTYÖ	25
6.1 Tukioppilastoiminta	25
7. DIALOGIAUUS JA YHTEISTOIMINTA	26

7.1 Yhteispalaverien purkua teoreettiselta pohjalta	26
7.1.1 Ensimmäinen taso- tilanteessa olo	26
7.1.2 Toinen taso - Sosiaalinen vaikuttaminen	27
7.1.3 Kolmas taso – peli	29
7.1.4 Neljäs taso – yhteistyö	31
7.1.5 Viides ja vaikein taso – yhteistoiminta	32
8. LOPPUPOHDINTAA	35

LÄHTEET
LIITTEET

1. Johdanto

1.1 Tilannekatsaus

Punkalaitumen kunnan koululaitoksessa on käytössään koulukuraattori. Koulukuraattorin virka on kunnassa määräaikainen ja viran vakinaistamista pohditaan vuonna 2005 tarpeen pohjalta. Keväällä 2005 tehtiin jälleen varovainen päätös viran jatkamiseksi toistaiseksi vuodelle eteenpäin. Näen kuitenkin tällaisenkin jatkon olevan osoitus siitä, että koulukuraattorin rooli nähdään kunnan tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta tarpeelliseksi. Kunnan valitsijamiehet ilmeisesti ymmärtävät, että kuraattorin työ on ennaltaehkäisevää ja puhtaasti rahallakin mitaten kannattavaa. Huostaanottojen ja koulukotien hinnat ovat erittäin korkeat, joten yhden oppilaan ”pelastaminen” koulukodilta maksaa lähes kuraattorin vuoden palkan.

Koulukuraattorin työkenttään kuuluvat kunnassa ala-asteet, yläaste ja lukio. Itse työskentelen yläasteen ja lukion opinto-ohjaajana ja tämän työn tarkoituksena on tarkastella niitä rajapintoja, joita opinto-ohjaajan ja kuraattorin työssä esiintyy. Luonnollisesti, jotta molempien näkökulma näkyisi työssä on kuraattorin panos työhön myös merkittävä. Koulukuraattori Sanna Mustalahti tekee aiheesta omasta näkökulmastaan Pro Gradututkielmaa.

Ensi ajatuksena työnkuvat ovat hyvin erilaiset. Ensinnäkin työnantajat ovat eri sektorilta toinen perusturvasta ja toinen koulutoimesta. Lainsäädäntö on toisistaan poikkeava ja asia, mihin otsikossakin viitataan, erikielisyys on paikka paikoin hyvin ilmeinen. Olen kuitenkin koulullamme havainnut, että kuraattori on opinto-ohjaajan yksi läheisimpiä yhteistyökumppaneita.

Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on edistää oppilaiden psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Kuraattorin työnkuva koskettaa laajasti oppilaiden ja koko kouluyhteisön hyvinvoinnin tukemista. Hänen työtapojaan ovat yhteistyö koulun ja kodin välillä, keskustelut oppilaan, opettajan ja vanhempien kanssa, yhteisneuvottelut, palveluiden piiriin ohjaaminen ja oppilashuoltotyöhön osallistuminen. Lopulta hyvin samaan tapaan kuin opinto-ohjaajankin, mutta tämä on vain rajapintaa jossa työmme kohtaavat. Molemmilla toimijoilla on laaja erillinen työnkuva, joka ei millään tavalla kohtaa toisiaan. Kuraattorilla esimerkiksi konkreettinen lastensuojeluun liittyvä vastuualue ja opinto-ohjaajalla taas ammatinvalintaan, ainevalintaan ja muu opintoihin liittyvä sektorinsa. Yhteinen tekijä oppilaan elämässä on molempien toimijoiden elämän hallintaan liittyvän tuen tarjoaminen.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan koulukuraattorin ja opinto-ohjaajan työnkuvia ja sitä, miten ne tässä kyseisessä tutkimuskohteena olevassa kunnassa limittyvät. Työn aihe on muotoutunut kuraattorin ja opinto-ohjaajan ammatillisten keskusteluiden pohjalta. Aihe on myös noussut esille opettajien taholta, joten aiheen syvällisempi tarkastelu palvelee koko kouluyhteisön etua. Yhteiskunnallisesti näkisin kuraattorin ja opinto-ohjaajan yhteistyön toimivan erityisenä aseena syrjäytymisen ehkäisemiseen.

1.2 Tutkimuksen tavoite

Koulukuraattori ja opinto-ohjaaja toimivat luonnostaan moniammatillisessa työyhteisössä. Tämä verkosto koostuu oppilaasta ja hänen perheestään, opettajista, muusta koulun henkilökunnasta (esimerkiksi koulupsykologi, -lääkäri ja terveydenhoitaja) sekä muista yhteistyötahoista. Pirkko Sipilä-Lähdekorpi on pohtinut väitöskirjassaan ”Hirveesti tekijänsä näköistä” 2004, oppilashuollon eri toimijoiden päällekkäisiä määrittelyjä työkuvastaan ja sen mukanaan tuomaa ”reviirijattelua”. Kuraattoreiden koetaan tunkeutuvan perinteisten toimijoiden reviirille ja toisin päin. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selkiyttää koulukuraattorin ja opinto-ohjaajan työkuvia tässä tietyssä kouluyhteisössä, jottei ”reviiriristiriitoja” pääsisi syntymään. Tutkimuskysymykset ovat tästä lähtökohdasta ajatellen seuraavat:

- Mitä on moniammatillisuus opion ja kuraattorin näkökulmasta?
- Konstruktivistinen viitekehys työkuvissa
- Mitkä ovat ne yhteistyön rajapinnat (erot ja yhtäläisyydet) ohjauksen näkökulmasta katsottuna, joissa kuraattorin ja opinto-ohjaajan työkuvat leikkaavat toisensa Punkalaitumella?
- Millaisiin kipupisteisiin työkuvissa pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota?
- Miten yhteistoiminnallisuus toteutuu opinto-ohjaajan ja kuraattorin työssä Punkalaitumella?
- Kuraattorin ja opinto-ohjaajan toimintaa sosiaalisen vuorovaikutuksen teorian valossa

Työtä tehtäessä törmäsimme vaihteluvollisuuden ja tunnistettavuuden ongelmaan myös kuraattorin ja opion yhteistyötapausten sattumanvaraisesti kuvatessa. Ongelma ratkaistiin peilaamalla toimintaa Carl J. Couchin (1986) sosiaalisen vuorovaikutuksen luonnetta viiden eri hierarkkisen tason mukaan kuvaavaan teoriaan. Näin tapauksista tuli tunnistamattomia ja kuitenkin teoriaosuus kuvaa sosiaalisten vuorovaikutustasojen merkitystä käytännön työssä erittäin mielenkiintoisella tavalla ja avaa sitä myös teorian näkökulmasta.

2. Käsitteet

2.1 Ohjauksen käsite opinto-ohjaajan ja kuraattorin työssä

Ohjaus voidaan määritellä suhteellisen lyhytkestoiseksi ihmisten väliseksi teoriapohjaiseksi prosessiksi, jossa perustaltaan psyykkisesti terveitä ihmisiä autetaan ratkomaan kehityksellisiä ja tilannesidonnaisia ongelmia. (Gladding 1996,4-6)

Tavoitteet määritellään asennemuutoksina, toimintavalmiuksina ja itsetuntemuksen kasvuna eli hämmästyttävän samansuuntaisina kuin pitkäjänteisen sosiaalityön tavoitteet. (Kuusela 1996, 96) Kun ohjaavan koulutuksen ohjausprosessi keskittyy ammatillisiin suunnitelmiin ja koulutusmahdollisuuksien löytämiseen sekä opintomenestykseen, sosiaalityön

ohjausprosessi kohdistuu vaikeasti rajattavissa ja määriteltävissä olevaan elämäntaitojen ja –hallinnan lisäämiseen eli empowerment-prosessin tukemiseen.

Arkisessa opinto-ohjaajan työssä varsinainen henkilökohtainen ohjaus jää väistämättä vähemmälle ja käytännön tehtävät sivuuttavat sen ainakin määrällisesti. Tällaisessa tilanteessa mahdollisuus kuraattorin palveluihin on ensiarvoisen tärkeää.

Koulukuraattorin työtä on tutkittu verrattain vähän, lähinnä siitä on tehty opinnäytetöitä. Ervast (2000,95) määrittelee koulukuraattorin ”koulun sosiaalityöntekijäksi, jonka työn tavoitteena on oppilaan hyvinvoinnin edistäminen, elämänotteen vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.” Kuraattorin tehtävänä on siis ohjata ja tukea oppilasta tämän koulutiellä. Kuraattorin toimenkuva mahdollistaa elämän hallinnan tarkkailemisen ja tukemisen huomattavasti laajemmin kuin opinto-ohjaajan. Opinto-ohjaaja on sidoksissa kiinteästi koulukontekstiin sen sijaan kuraattori saattaa kunnan toisena sosiaalityöntekijänä puuttua perheen arkeen konkreettisemmin.

Koulukuraattorin työssä nousee esille myös ohjauksen (counselling) merkitys. Ohjauksen käsite kuvaa työotetta, johon kuuluu neuvominen, ohjaus ja tukeminen. Ohjauksen tavoitteena on yksilön omien voimavarojen löytäminen ja toimintakyvyn vahvistaminen. (Kuusela 1996, 95-97) Ohjauksen käsitettä on käytetty laajasti opettajan työtä tarkasteltaessa, mutta se omaa selviä yhtymäkohtia kuraattorin työhön. Tässä tutkimuksessa ohjauksen idea on keskiössä tarkasteltaessa näiden kahden ammattilaisen työtä.

Oppilaan kohtaaminen on myös kuten muussakin sosiaalityössä hyvin kontekstisidonnaista. Kuraattorin luokse tuleva oppilas omaa omat lähtökohtansa ja kuraattori taas omansa. Sama tilanne on Opinto-ohjaajalla. Toimivan vuorovaikutuksen löytäminen molempien kontekstit huomioiden onkin haasteellinen tehtävä. Pohjola (1993) toteaa artikkelissaan, että asiakaslähtöisyys on haaste ja oppimisprosessi työntekijälle. Omien lähtökohtien tiedostaminen on tärkeää, mutta toisaalta ne eivät saa nousta hallitsevaksi tekijäksi.

Sekä koulukuraattorin ja opinto-ohjaajan työssä korostuu nähdäkseni vuorovaikutuksen merkitys. Ei ole olemassa ohjausta, jos ei ole vuorovaikutusta. Lisäksi keskeisiksi käsitteiksi nousevat moniammatillisuus ja dialogisuus.

2.2 Konstruktivistinen viitekehys ohjaustyössä

R. Vance Peavy puhuu kirjassaan sosiodynaaminen ohjaus (2001) ohjaajan mahdollisuudesta valtuttaa (engl. empower) ohjattava itse käsittelemään ohjauksen kohteena olevia tilanteita ja niiden mahdollisia ongelmakohtia. Ohjaajan tehtävä on toimia helpottajana (engl. facilitator). Konstruktivistisesta ohjauksesta käytetään myös nimitystä sosiodynaaminen ohjaus. Nimi on muotoutunut kreikankielisestä kantasana ”socio”, joka tarkoittaa yhdessä, toveri, sosiaalinen ja sanasta ”dynaaminen”, jonka kreikankielinen kantasana tarkoittaa jatkuvan muutoksen tai liikkeen luonnehtimaa. Ohjauksessa sosiodynaamisella tarkoitetaan yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa tapahtuvaa muutosta tai liikettä ohjattavan ajattelussa. Tällaisenaan sosiodynaaminen ohjaus soveltuu erinomaisesti teoriapohjaksi hyvinkin erilaisiin ohjaustilanteisiin.

Ohjaajan rooliin kuuluu osoittaa luottamusta toisen kykyyn ja haluun ottaa itse vastuu omasta tilanteestaan sekä taitoon löytää yhteistyössä ohjattavan kanssa käyttökelpoisia ratkaisumalleja. Se, mistä näkökulmasta ratkaisumalleja etsitään ei ole oleellista. Opiskelijalla on kuitenkin taipumusta ohjata näkökulmansa sen mukaan kenen kanssa ja kenen tarkasteltavaksi hän mahdollisia pulmiaan tuo. Opinto-ohjaajan kanssa keskusteltaessa asian ydin saattaa kietoutua tiukastikin koulu- ja opiskelukontekstiin kun taas kuraattorille avaudutaan helpommin myös laajemmista asiaan liittyvistä solmukohdista, ystävistä tai perheen tilanteesta. Omatessaan mahdollisuuden keskustella elämästään useamman ”ohjaajan” kanssa voi hän itsenäisesti tarkastella elämänsä kokonaiskuva. Usein se paljastuu opiskelijalle kuin sattumalta hänen pohtiessaan elämäänsä useista suunnista. Konstruktivistisen viitekehyksen vahvuutena näenkin juuri sen, että se nojaa yksilön omaan kykyyn luoda elämänsä kuva. Peavyn ajatuksiin kuuluu se, että jokainen yksilö tuottaa itse oman elämänsä. Hänen elämänsä on tulosta siitä, mitä hän on ajatellut, tehnyt ja tuntenut. Ohjaajan keskeinen rooli on aktiivisesti houkutellessa ohjattavaa työstämään omaa elämäänsä. Onpa kyseessä sitten ammatinvalinta tai elämänhallinnan peruskysymykset.

Moniammatillisena ohjausteorianäkökulmana psykodynaaminen ohjaus on omiaan tuomaan teoriaa sekä konkreettisia käytänteitä sekä kuraattorin että opinto-ohjaajan arkeen. Tärkeää on luoda selvät rajanvedot siitä millaisten teemojen ympärillä kukin ohjattavansa kanssa toimii. Ulkoinen moniammatillisuus voidaan ymmärtää suppeassa viitekehyksessä esimerkiksi koulun asiantuntijoiden yhteistyöksi muissa organisaatioissa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa. Tällöin käytössä oleva asiantuntijuus ja osaaminen organisoidaan yksittäisen opiskelijan tilanteen hoitamiseksi. Lähtökohta on usein omien rajojen tunnistaminen eli sen tiedostaminen, mihin saakka oma osaaminen ja asiantuntijuus kulloinkin riittävät. (Karila&Nummenmaa,41-42) Onkin tärkeää hahmottaa ainakin teoriassa missä kulkevat kuraattorin ja opinto-ohjaajan työnsisältöjen rajat. Pääsääntöisesti ne ovat ainakin stereotyyppisiä sekä ohjaajien että asiakkaiden päässä, mutta ovatko arjen käytänteet kuitenkin aina niin yksinkertaisia?

Konstruktivistinen näkökulma edellyttää, että ymmärrämme oman versiomme tapahtumasta olevan vain yhden monesta erilaisesta mahdollisesta versiosta. Tällaisessa ajatuksessa moniammatillinen yhteistoiminta on aivan keskeisessä asemassa. Yhden oppilaan elämästä on olemassa useita todellisuuksia. Yksi mahdollisesti koulukontekstissa, toinen vapaa-aikana ja kolmas ehkä kotona. Useimmitenhan elämä ei ole aivan näin monimutkainen palapeli, mutta käytännössä erikoistilanteessa OPO:n mahdollisuus selvittää esimerkiksi kodin tilannetta koulutyötä tukevana tai häiritsevänä tekijänä on hyvin rajoitettu. Lastensuojelullisen tarpeen astuessa esiin on OPO:n ja kuraattorin kommunikointi tärkeää. Käytännössä se ei ole ehdottoman välttämätöntä, mutta mikäli tavoittelemme oppilaan etua, pitäisimme kokonais kuvien rakentamista perusedellytyksenä. Toteamme siis, että on olemassa useita todellisia versioita tapahtumista. OPO:n ja kuraattorin luottamuksellinen yhteistoiminta ja konstruktivistisen näkökulman hyväksyminen helpottaa kokonais kuvien rakentamisessa useista eri elämän sektoreista. Pahimmillaan OPO:n ja kuraattorin puhuessa täysin eri kieltä tai mikäli toimijat pitävät kiinni tiukasti ainoastaan omasta näkökulmastaan, kokonaisuuden hahmottaminen on mahdotonta. Näin kuvat jäävät pirstaleisiksi – pahimmillaan myös oppilaalle itselleen.

Moniammatillisten yhteisöjen tarkoituksena on palvella oppilaan kehitystä ja elämää. Kokonais kuvien rakentamisen on siis palveltava ainoastaan oppilaan etua, ei juoruilla hänen vapaa-ajan ongelmistaan tai kotioloistaan. Ainahan sekava

elämäntilannekaan ei millään lailla vahingoita koulunkäyntiä. Positiivisen palautteen antaminen oppilaalle puolin tai toisin voi helpottaa ratkaisujen löytämistä elämän muilla sektoreilla.

Ohjauksen perustarkoitus on Peavyn mukaan saada ihmisen ja sosiaalisen elämän välille toimiva suhde (engl. respecting social life). Ohjaavaa toimintaa on siis tarkasteltava suhteessa "oppijan" maailmankuvaan. Ohjaava toiminta ei johda tuloksiin, ellei ohjaaja ole kiinnostunut ja tietoinen ohjattavan käsityksistä ja ellei hän anna ohjattavalle mahdollisuutta tuoda esille ja käsitellä hänen omaa käsitystensä ja maailmankuvaansa. Ohjaajan on muistettava, että ohjauksessa on aina kokonainen yksilö.

Peavy hahmottaa Konstruktivistisen ohjauksen peruseriaatteita teoksessaan *Sosiodynaaminen ohjaus* (2001) seuraavasti.

- Konstruktivistinen ohjaaja olettaa, että on olemassa monia todellisuuksia, eikä vain yksi oikea, objektiivinen todellisuus.
- Konstruktivistinen ohjaaja ymmärtää, että ihmiset elävät vuorovaikutuksen, kommunikaation ja keskinäisissä suhteissa toimimisen kautta konstruoidussa sosiaalisessa maailmassa.
- Konstruktivistinen ohjaaja olettaa, että kieli on tärkein merkityksen rakentamisen väline. Ohjaajan tulee arvostaa niitä metaforia, joita ihmiset käyttävät kuvatessaan itseään ja elämäänsä.
- Konstruktivistinen ohjaaja olettaa, että ihmisen toimintana ilmenevä ja henkilökohtaisena merkityksenä ilmaistu jokapäiväinen elämäkokemus on väline, johon ohjaus perustuu. Opettele työskentelemään suoraan jokapäiväisen elämäkokemuksen kanssa - älä kohtele ihmisiä tapauksina tai tietyn luokan edustajina.
- Konstruktivistinen ohjaaja olettaa, että ihmiset ovat aina jossakin elämäntilanteessa tai aina jossakin sosiaalisessa kontekstissa. Siten he puhuvat itseään huolestuttavista asioista aina tietystä näkökulmasta.
- Konstruktivistinen ohjaus on kulttuurikeskeistä toimintaa.

Myös kuraattori ja opinto-ohjaaja toimivat eri kulttuurissa. Tämän ”kulttuurisen” eron vuoksi oppilaat tuovat ohjaajalle (kuraattori tai opinto-ohjaajalle) erilaisen näkemyksen tilanteestaan. Tilanne saattaa olla sama mutta oppilaan omakin näkökulma voi olla hyvin erilainen. Kootakseen asiakkaan kokonaisen minän on käsiteltävä asiaa erilaisista näkökulmista lähtien. Opinto-ohjaaja ja kuraattori toimivat Jauhaisen (1993, 264) mukaan normaaliuden maailmassa. Opinto-ohjaaja ja kuraattori ovat osa laajempaa kokonaisuutta, oppilashuoltoa ja osana tätä järjestelmää omaksuvat pyrkimyksen pitää oppilas osana kouluyhteisöä (ehkäistä syrjäytymistä), osana niin sanottua normaalia yhteisöä.

Konstruktivistisesta ohjauksesta voi sanoa, että tervetuloa moninaiseen maailmaan ja tutustumaan yksilön moninaiseen elämän kontekstiin. Näiden ajatusten pohjalta kyseinen teoria sopii erityisen hyvin kuraattorin ja opon rajapintojen ja toimintamallien kuvaamiseen.

2.3 Moniammatillisuuden käsitteestä

Moniammatillisuuden käsitettä käytetään monessa yhteydessä ja käsitteenä se onkin moninainen. Taustalta löytyy ajatus siitä, että yhteiskunnan muuttuessa ja sitä myöten myös ammattien muotoutuessa, on työntekijöiden suuntauduttava myös oman työn ulkopuolelle. Toisaalta myös asiantuntijuudessa tapahtuneet muutokset tuovat eri ammattikuntien välisen yhteistyön keskeiseksi osaksi päivittäistä työntekoa. Tässä yhteydessä on puhuttu niin sanotusta uudesta asiantuntijuudesta. Asiakkaan ongelmamäärittely ei ole enää yhden asiantuntijan käsissä, vaan edellytetään moniammatillista ongelmanmäärittelyä. Oikea ammatillisuus syntyykin vasta muutoksen ja yhteistyön kautta, eikä ole enää vain yksilön ominaisuuksista ja oppineisuudesta kiinni. (Karvinen 1996, 42.) Muuttunut yhteiskunta ja monimutkaistuvat ongelmat vaativat yhteistyötä ja moniammatillisuutta.

Moniammatillisuudella tarkoitetaan yleensä ”eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä työryhmissä, joissa valta, tieto ja osaaminen jaetaan.” Se voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen moniammatillisuuteen. Sisäinen moniammatillisuus tarkoittaa yhteistä ja jaettua toimintaa esimerkiksi kouluyhteisössä eri ammattilaisten kesken (esim. koulukuraattori ja opinto-ohjaaja). Ulkoinen moniammatillisuus puolestaan tarkoittaa sitä, että organisaation ammatillaiset tekevät yhteistyötä oman organisaation ulkopuolella olevien ammattilaisten kanssa. (Karila & Nummenmaa 2001, 114 - 115.) Moniammatillisuutta voi siis olla organisaation sisällä tai sen ulkopuolella. Mielenkiintoinen kysymys on se, että edellyttääkö ulkoinen moniammatillisuus ensin sisäisen moniammatillisuuden toteutumista.

Taustalla on myös ajatus siitä, että asiakkaiden ongelmat ovat moninaisia ja niitä ei enää voida hoitaa rajatusti vain yhdellä sektorilla. Tämä herättääkin kysymyksen siitä, miksi moniammatillinen työote ei ole niin kovin yleistä? Ensin on sisäistettävä ajatus siitä, että moniammatillisuus ei ole synonyymi yhteistyölle. Moniammatillisuutta ei siis synny vain laittamalla tietty ryhmä eri alan asiantuntijoita yhteen. (Numminen 2004, 116.) Yhteistyön kehittyminen moniammatillisuudeksi onkin nähtävä prosessina, joka vaatii rajojen ylittämistä ja toisen näkökulman ymmärtämistä. Ennen yhteistyön syntymistä on löydettävä yhteinen käsitys toiminnan tavoitteesta. Ei siis riitä, että jokainen työntekijä pyrkii oman professionsa ja työnkuvansa määrittämään työn tavoitteisiin, on myöskin löydettävä kokonaistavoite, jota kohti pyritään yhdessä. Ja jotta voidaan luoda kokonaistavoite, se vaatii yhteistyötahojen tavoitteiden ymmärtämistä. (Ojuri 1995 116-119.) On siis pyrittävä ymmärtämään sitä työtä, jota yhteistyökumppani todella tekee. Moniammatillisuus on parhaassa tapauksessa tapa ajatella ja sijoittaa myös oppilaitoksen ulkopuoliset toimijat osaksi omaa työtä. Silloin olennaista olisi pyrkiä yhteistyön sijasta yhteiseen työhön.

Pellinen (1995) on liseniaattityössään tutkinut moniammatillista sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä. Tutkimuksessa on hahmoteltu yhteistyötä prosessina, josta erottuvat viisi eri vaihetta: alkuhämmennys, tunnistamaton ja tunnistettu etäisyys, kilpailu määrittämisen oikeudesta, käsityserojen selkiytyminen ja identiteettien selkiyttämisen tarve. Nämä vaiheet tarkastelevat nimenomaisesti sosiaalityöntekijän roolia yhteistyössä. Alkuvaiheessa on lähdettävä siitä, että on tehtävä omaa työtään tunnetuksi ja myös ymmärrettävä erilaisuus.

Yksi yhteistyötä hankaloittava tekijä on professioiden taustalla vaikuttavat ihmiskäsitykset, jotka ovat keskenään hyvin erilaisia. Kokonaisvaltaisen ihmiskäsityksen omaksuminen auttaisi osaltaan yhteistyön tekemistä. (Jalava & Virtanen 1995, 20-24.) Rauhala (1985) on jäsentänyt teoksessaan kokonaisvaltaista eli holistista ihmiskäsitystä. Tämän mukaan ihmisen olemassaolo jäsentyy kolmeen perusmuotoon: tajunnallisuuteen (psykkis-henkinen olemassaolo), kehollisuuteen (olemassaolo orgaanisena tapahtumisena) ja situationaalisuuteen (olemassaolo suhteina todellisuuteen). Ihminen elää aina tietyssä tilanteessa eli elämäntilanteessa. Sosiaalityö on ihmisen tilanteeseen vaikuttamista lähinnä tilanteen eli elämäntilanteen kautta. Kehollisuuden kautta vaikuttavat puolestaan esimerkiksi lääkärintyössä ja tajunnallisuuden kautta vaikuttavat esimerkiksi psykoterapeutit. Tämä professioiden ihmiskäsityksen eroavaisuus luo ammattien rajat ylittävälle työlle omat hankaluutensa. Kokonaisvaltaisen ihmiskäsityksen omaksuminen (kaikki olemassaolon puolet tarkastelussa) auttaa ymmärtämään yksilön tilannetta parhaiten ja esimerkiksi auttamistoimet voidaan suunnata oikein.

Sen sijaan asiantuntijuuden rajautuminen yhä pienemmälle alueelle, kadotetaan kokonaisnäkemys ihmisen tilanteesta. Samalla kun asiantuntijuus erikoistuu, yhteiskunnan ongelmat moninaistuvat. Moniammatillisuus edellyttääkin rajojen ylittämistä ja yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Rajojen ylittäminen edellyttää luopumista ns. reviiirajattelusta, yhteinen tavoite velvoittaa toimimaan yhdessä. (Launis 1997, 124-25.) Moniammatillisen työotteon toteuttaminen ei siis ole aina yksinkertaista, se vaatii kehittämistä ja toisaalta uutta asennoitumista ammattitaitoon. Moniammatillisuus voidaan siis nähdä prosessina, jossa omaa osaamista jaetaan muiden käyttöön. Toisaalta jokaisen ammattitaitoa ja erityisosaamista kunnioitetaan, mutta tavoitteena on myös dialoginen yhteistyö muuttaa asiantuntemuksen yhdeksi osaksi sosiaalista todellisuutta. (kts. Mönkkönen 1996, 62-63.)

3. Oppilaanohjaajan ja kuraattorin yhteinen työnkuva opetussuunnitelmissa

3.1. Opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden arviointia

Oppilaanohjaajan tehtävät perusopetuksessa on määritelty kattavasti perusopetuksen opetussuunnitelmassa, joka on otettu useimmissa perusopetuksen kouluissa käyttöön. Perusajatuksot oppilaanohjauksesta eivät tässäkin OPS:ssa radikaalisti muutu. Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskelun taitojaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja.

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tulee tukea oppilaanohjaajien ja toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat.

(Perusopetuksen opetussuunnitelma,2002)

Koulukuraattorin ja opinto-ohjaajan työnkuvien rajapinnoista nivelvaiheen tuki tulee meidän koulussamme selvimmin esiin jokavuotisena käytänteenä. Jatkuvana vuoropuheluna nousee esille selvästikin syrjäytymisen ehkäiseminen ja oppilashuoltotyöryhmän kautta tuleva yhteistyö, josta myöhemmin työssä on erillinen kappale.

On huomattava, että vaikka koulukuraattori ja opinto-ohjaaja toimivat eräissä asioissa hyvinkin lähellä toisiaan ja päällekkäisyyksienkin vaara on olemassa, ellei yhteistyötä jatkuvasti ylläpidetä. Molemmilla asiantuntijoilla myös täysin erillinen työnkuvansa.

Teoreettisesti voitaisiin ajatella, että vaikka koko edellä esitetty oppilaanohjauksen periaatteellisen työnkuvan voisi kääntää myös koulukuraattorin osittaiseksi työnkuvaksi on arjen työssä huomattavia eroja. Suomen koulujärjestelmän tuntemus, valinnaisaineiden valinnat, työelämään tutustuminen, jatko-opintoihin ohjaaminen ja varsinainen koulutyön seuraaminen sekä oppimaan opiskeleminen ovat täysin oppilaanohjaajan tehtäviä. Toisaalta myös Koulukuraattorilla on lastensuojeluun liittyviä velvollisuuksia, jotka eivät käytännön tasolla kuulu opinto-ohjaajalle millään tavalla.

Omalla ammatillisella sektorillaan molemmat tahoillaan tukevat oppilaan kasvua ja kehitystä, sosiaalista kypsymistä sekä kehittävät elämänhallinnan ja -suunnittelun taitoja. Tässä psykodynaamisen ohjauksen ajatukset nousevat selkeimmin esiin. Molemmat ammattilaiset toimivat samojen perusajatusten ohjaamina erilaisin metodein. Elämän kentästä katetaan erilliset osat pääsääntöisesti opolla koulumaailma ja toisaalta kuraattorilla kaikki sen ympärillä oleva. Tavoite on kuitenkin molemmilla sama. Oppilaan edun mukainen tukeminen ja ohjaus aikuisuuteen.

3.2 Oppilaanohjauksen tavoitteet opetussuunnitelmasta katsoen

Tarkasteltaessa Perusopetuksen opetussuunnitelman asettamia tavoitteita oppilaanohjaukseen voimme löytää useita kohtia, joissa kuraattorin ja opinto-ohjaajan työnkuvat kulkevat jälleen hyvin samoilla rajapinnoilla. Mutta myös teemoja, jotka ovat täysin erillisiä toisistaan.

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii itsenäisyyteen, vastuullisuuteen ja itsetuntemukseen
- oppii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja
- oppii kehittämään oppimisvalmiuksiaan ja tunnistamaan oppimisvaikeuksiaan sekä etsimään apua ongelmatilanteissa
- oppii tuntemaan erilaiset oppimistyylit
- oppii kehittämään opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan
- saa tukea ja ohjausta siirtyessään koulutuksen eri
niveltä perusopetuksen sisällä ja perusopetuksen
päätövaiheessa
- oppii etsimään tietoja ja hankkimaan taitoja opiskelua, tulevaisuutta sekä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia
- oppii kehittämään päätöksentekotaitojaan sekä toteuttamaan
ja arvioimaan tulevaisuudensuunnitelmiaan myös muuttuvissa
olosuhteissa
- saa tukea ja ohjausta ammatillisessa suuntautumisessa, myös sukupuolirajat ylittävissä oppiaine-, koulutus- ja ammatinvalinnoissa
- oppii hankkimaan tietoja yhteiskunnasta, työelämästä ja yrittäjyydestä sekä kasvamaan monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen.

Tavoitteisin olen kursivoinut ja alleviivannut sellaiset teemat, joissa kuraattorin apu on olennaisesti läsnä ja joiden täydentämiseen kuraattorilta saa tukea. Oppilas voi hakeutua kuraattorin luo omaehtoisesti tai OPO voi pyrkiä ohjaamaan oppilasta tapaamaan häntä. Meillä opinto-ohjaajan ja kuraattorin ristikkäinen ohjaus on osoittautunut hyvin toimivaksi. Tapauksissa, joissa tarvetta on havaittu on oppilaita tavattu moniammatillisesti yksin ja ryhmässä.

Kuraattori sekä opinto-ohjaaja ovat onnistuneet myös konsultoimaan toisiaan päällekkäisyyksien ehkäisemiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Mikäli luontevaa yhteistyötä ei ole, vaarana on aikaresurssien tuhlaus samojen teemojen ympärillä pyörittäessä. Helposti oppilalle tulee myös turhautuneisuuden tunteita, mikäli kaksi asiantuntijaa pyörittävät samojen teemojen ympärillä tapaamisesta toiseen. Tavattaessa samaa oppilasta on kuraattorin ja opinto-ohjaajan tehtävä yhteinen, väljä suunnitelma siitä, millä alueella kumpainkin oppilaan kanssa toimii. Samaa asiaa voi katsoa täysin eri näkökulmista eri asiantuntijan ohjauksessa kunhan ohjaajat ovat tietoisia toistensa toimintatavoista. Tällaisessa yhteistyössä oppilas saa kaikkein kattavimman näkemyksen omaan tilanteeseensa.

Käytäntö onkin osoittanut, että nopealla aikavälillä voidaan purkaa vaikeitakin solmuja kun asiaan käydään kiinni moniammatillisesti useasta eri näkökulmasta. Voitaisiin

sanoa, että oppilas saa usein tehokkaan ja ratkaisukeskeisen avun tällaisella koulukuraattorin ja opinto-ohjaajan rajapinnoilla kulkevassa ohjauksessa. Se edellyttää ammattilaisten varauksetonta luottamusta toistensa toimintaan ja jatkuvaa vuoropuhelua. Ennen kaikkea se edellyttää Kirkegaardin ajatukseen perustuvaa nöyryyttä ja sitä, että on oltava valmis myöntämään oma tietämättömyytensä. Tietämättömyytensä myöntäminen avaa myös oven kysyä toiselta asiantuntijalta hänen mielipidettään. Asiantuntijuuden maailmassa tämä lienee kuitenkin niitä vaikeimpia taitoja. Miten myönnän tietämättömyyteni menettämättä uskottavuuttani? Luottamus ja keskinäinen arvostus ovat jälleen avainasemassa.

4. Nivelvaiheen yhteistyö

4.1 Vuosittain toistuvat yhteistyömuodot Punkalaitumella

4.1.1. Nivelvaiheen ohjaus ja moniammatillinen yhteistyö

Nivelvaiheiden ohjaukseen on erityisesti valtakunnallisestikin kiinnitetty runsaasti huomiota ja niihin pitäisi edelleen panostaa, jotta nuoret voisivat mahdollisimman kivuttomasti vaihtaa koulutusympäristöjään. Punkalaitumella opinto-ohjaajan ja kuraattorin yhteisiin nivelvaiheen tukitoimiin kuuluvat kuudennelta seitsemännelle siirtyvät sekä perusasteelta lukioon siirtyvät nuoret.

Valtakunnallisia tilastoja ja tilannetta verrataan Opinto-ohjauksen tila 2002 (Numminen, Jankko, Lyra-Kattz ym. 2002) teoksen mukaan. Valtakunnallisestikin useimmat oppilaista siirtyvät nivelvaiheesta toiseen kivuttomasti. Ne ryhmät joiden siirtymisessä on ongelmia voidaan koota seuraaviin ryhmiin.

- ilman peruskoulun päättötodistusta jääneet
- ne jotka eivät hakeudu peruskoulun jälkeen toisen asteen koulutukseen
- ne, jotka eivät aloita opintojaan vaikka ovat paikan saaneet
- koulun keskeyttäneet
- toisen asteen koulutusta vaihtavat
- koulutustaan pidentävät opiskelijat

Yläluokille siirtymiseen liittyvä nivelvaiheen toiminta on ollut kehityksen alla koulussamme pari vuotta eli sen ajan kun kunnassamme on ollut kuraattorin toimi. Tässä muodossaan ja auki kirjoitettuna se toteutuu ensi kerran tänä keväänä osana tätä kehityshanketta. Yksittäisiä osia toimintamallista on toteutettu ennenkin, mutta päällekkäisyyksiä kuraattorin ja oppilaanohjaajan toimissa on ilmennyt. Asioita ei ole puhuttu auki, eikä toimijat ole olleet kyllin tietoisia toistensa toimintamalleista. Nyt osana kehityshanketta toimintamalli on vihdoon kirjoitettu paperille ja molemmat tahot ovat analysoineet oman toimintansa tarpeellisuutta ja yhteistoimintaa kokonaiskuvan ja oppilaan joustavimman mahdollisen siirtymisen toteuttamiseksi.

Tärkeää on, että kaikki oleellinen tieto siirtyy oppilaan mukana vaikeuttamatta tai jarruttamatta nuoren etenemistä. Ajatus puhtaalta pöydältä aloittamisesta on kaunis,

mutta käytännössä siitä on enemmän haittaa kuin hyötyä. Opettajien silmissä nuoret tavallaan aloittavat puhtaalta pöydältä – ainoastaan tukitahot tietävät ja tarpeen mukaan jakavat tietoa niille, joiden on oleellista siitä tietää. Täydellinen tietämättömyys oppilaan vaikeuksista hidastaa puuttumista ja pahimmassa tapauksessa aikaansaa uuden testaus- tai tutkimuskierroksen asioista, jotka olisi helposti voitu siirtää toisen koulun tietoon heti alun perin. Tiedon siirtämisen ongelmakohta on epäilemättä siirtyminen II asteelle ja usein ulos kunnasta. Nykyisen perusasteen sisällä tieto siirtyy vaivattomasti, sillä vaikka koulu muuttuu yhtenäinen perusopetus on kuitenkin perusyksikkö.

4.2. Yhteiskoululle siirtymisen nivelvaihe

4.2.1. Alakoulut opinto-ohjaajan ja kuraattorin työkuvassa

Perusopetuksen yhtenäistyessä siirtymävaiheen kynnyksen 6. luokalta 7. luokalle tulisi madaltua. Ohjauksessa siirtymävaihe on kuitenkin selkeästi edelleen olemassa. Oppilaat siirtyvät usein fyysisesti koulusta toiseen ja opetusjärjestelyissä tapahtuu aina merkittäviä muutoksia. Selvin ero lienee luokanopettaja järjestelmästä siirtyminen aineenopettaja vetoiseen koulunkäyntiin.

Kuudennelta seitsemännelle luokalle, entiselle yläasteelle, siirtymisessä on silmin käytännön suurimman vaikeuden tuo se, että oppilaat tulevat eri kyläkouluilta ja ovat opinto-ohjaajalle ennestään tuntemattomia. Tämä lienee tosiasia useimmilla opinto-ohjaajilla. Kuraattorin tilanne ei meillä ole yhtä ongelmallinen. Hänellä on selkeä näkemys kunnan alakoulujen oppilasaineksesta, sillä kuraattori näkyy alakoulujen arjessa tuntien pitäjänä ja koululla säännöllisesti vastaanottoa pitävänä aikuisena. Hän ei siis henkilöidy vain ”kuramoottoriksi”, vaikeiden ja ikävien asioiden selvitysmieheksi. Uskaltaisin väittää, että sosiaalityöntekijän aikuisten korvissa arvottunut nimike on pienille koululaisille vain yksi aikuinen, joka ei anna läksyjä ja jonka kanssa voi jutella kaikista asioista. Kun kuraattori on oppilaille tuttu, voidaan nivelvaiheessa yhdenkin kerran rutiinitapaamisella käsitellä paljon käytännön asioita. Kuraattorin toiminnan sujuvuutta kunnassamme tukeekin juuri se, millainen kuva lapsilla kuraattorista henkilönä on silloin, kun he itse kasvavat nuoriksi ja usein myös murheet kasvavat sen myötä. Kuraattori voi edelleen olla silloin se luotettava aikuinen, jolle puhua kaikista asioista. Ei ”vain” koulun sosiaalityöntekijä. Nostan asian esille, koska kuraattorin toimi on kunnassamme varsin uusi ja vasta luomassa omaa paikkaansa koulun asiantuntijoiden joukossa.

4.2.2. Oppilashuoltotyöryhmä nivelvaiheessa

Opinto-ohjaaja kiertää yhdessä alakoulun oppilashuoltotyöryhmässä keväällä. Kullakin koululla järjestetään siirtymävaiheen OPHTR, jossa Yhteiskoulun opo on kuunteluoppilana. Moniammatillinen oppilashuoltotyöryhmä käy nivelvaiheeseen liittyvät oleelliset tiedot oppilaista läpi, mikäli sellaisia on.

Valtakunnallisen tutkimuksen mukaan rehtorit pitivät tulevien 7. luokkalaisten kanssa tehtävälle yhteistyölle suurimpana esteenä opinto-ohjaajien ajan puutetta sekä sitä, että oppilaan-ohjausta hoidettiin sivutoimisenä eri tuntiopettajien kesken. Tämä on

mielestäni jälleen sellainen esimerkki kokopäivätoimisen opinto-ohjauksen tehtävän puolesta, jota ei voi sivuuttaa. Nivelvaiheen ohjaus on nostettu erääksi kaikkein tärkeimmistä ohjaajan toimenkuvista juuri sen tähden, ettei yhteiskunnalle kallista syrjäytymiskierrettä syntyisi. Useiden tapaamisten järjestäminen opettajien, oppilaiden ja oppilashuoltotyöryhmien kanssa vaatii kuitenkin aikaresursseja.

Punkalaitumella asia on erinomaisesti hoidossa, sillä Yhteiskoulun rehtori on ottanut kevään nivelvaiheen kiireet huomioon jo lukujärjestyksiä tehdessään. Opinto-ohjaajan luokkatunti määrä on kevään viimeisessä jaksossa vähäinen, mikä antaa hänelle joustavan mahdollisuuden vierailla eri yhteistyökohteissa nivelvaihe siirtymien suhteen

4.2.3 Yläkoulun valinnaisaineet

Opinto-ohjaaja käy tapaamassa oppilaita myös seitsemännen luokan valinnaisaineiden tiimoilta ja saa näin ollen mahdollisuuden yhden oppitunnin aikana tutustua tuleviin oppilaisiin. Luonnollisesti valinnaisaineita tiedotetaan myös vanhempia ja kerrotaan valinnaisaineiden vaikutuksista mahdollisiin jatko-opintoihin. Meillä 6.luokkalaiset valitsevat vain 7. luokkaa koskevan valinnaisaine tuntinsa. Tarjolla on siis mahdollisuus vain yhden tunnin valintaan.

Opinto-ohjauksen tila tutkimuksessa nousi esille myös rehtoreiden esittämä toive siirtää opinto-ohjaajan säännöllisiä vastaanotto tunteja 5.-6. luokan oppilaille, jotta siirtymävaihe entisestään helpottuisi. (Numminen jne. 2002 s.255) Samalla kun oppilaille kerrotaan valittaviksi tarjottavista valinnaisaineista tarjoutuu oiva tilaisuus kertoa koulunkäynnin arjesta muutenkin. Tämä on ainoa tilaisuus opinto-ohjaajalla tavata tulevia 7.luokkalaisia kokonaisena ryhmänä. Tuntiin on varattu myös aikaa oppilaille kysyä heitä askarruttavaista yläkoulun asioista.

4.2.4 Tukioppilaiden vertaiskohtaaminen

OPO:n tehtävänä on Punkalaitumella järjestää 7. luokkalaisten tukioppilaiden tunti 6.-luokan oppilaille, jossa nykyiset 7. luokkalaiset kertovat kokemuksistaan yläkouluun siirtymisestä. Tunti on järjestetty niin, että tukioppilaat valitaan kertomaan kokemuksistaan aina sille kyläkoululle, josta he ovat itse lähtöisin eli he ovat jo henkilöinä 6.-luokkalaisille tuttuja ja turvallisia. Pitää muistaa, että Punkalaitumen kyläkoulut ovat verrattain pieniä, joten kaikki tuntevat toisensa – oikeinkin hyvin. Opo seuraa tämän tunnin siihen muuten osallistumatta. Mielestäni esille nousevat teemat kertovat kattavasti oppilaiden peloista toiveista. Toisaalta niistä kokemuksista, joita vanhemmilla oppilailta on ja miten he niistä kertovat voi päätellä miten he ovat kokeneet siirtymä vaiheen. Oppilaiden välisissä keskusteluissa nousee esille myös miten he kokevat koulun onnistuneen nivelvaiheen tukemisessa. Joka vuosi on tunneista noussut esiin uusia teemoja, joihin olisi hyvä kiinnittää huomiota, muttei aikuisena ole edes osannut olettaa niiden olevan tärkeitä. Näiden tuntien antia kuraattori ja opo analysoivat edelleen yhdessä suunnitellessaan ja kehittäessään toimintamalleja joka syksyiseen uusien oppilaiden kotouttamiseen.

4.2.5 Kuraattorin henkilökohtainen tapaaminen

Kuraattori tapaa meillä kaikki 6.-luokkalaiset henkilökohtaisesti. Oppilaat saavat täyttää myös siirtolomakkeen, jossa he kertovat itsestään, vahvuuksistaan, mahdollisista vaikeuksistaan, luokkajako toiveistaan, peloistaan ja toiveistaan omin sanoin.(LIITE 1a) Jo aloitettuaan opinnot 7. luokalla oppilaat täyttävät laajemman kyselyn miten koulu yläkoulu lähti lopulta käyntiin suhteessa odotuksiin (LIITE 1b)

Koska tapaaminen kuraattorin kanssa on henkilökohtainen nousee siinä esiin seikkoja joita ei luokassa kehtaisi kysyä. Kysymykset vaihtelevat käytännön WC-käyntien mahdollisuudesta yksinäisyyden pelkoon ja koulussa pärjäämisen arviointiin. Murrosikään liittyvät kysymykset discoista ja poikaystäväistä ovat myös näissä keskusteluissa nousseet esiin huolena. Monesti pelkojen auki puhuminen turvalliselle aikuiselle poistaa jos ei huolta niin ainakin pelon ja tietämättömyyden asian tiimoilta. Tämä tapaaminen on myös kuraattorille mahdollisuus herättää ajatus mahdollisesta tapaamisesta 7.luokan alettua mikäli sellaiseen näyttäisi olevan tarvetta.

Siirtyessään oppilaat siis tapaavat konkreettisesti sekä opinto-ohjaajan sekä kuraattorin. Heille tarjoutuu mahdollisuus tuoda esille asioita itsestään, joita he pitävät oleellisina eri tahojen asiantuntijoille.

4.2.6 Luokanopettajan konsultaatio

Opinto-ohjaaja käy kunkin 6.-luokan luokanopettajan kanssa kaikki oppilaat läpi yksitellen – tietysti vain siinä tapauksessa, että huoltaja on siihen antanut luvan. Kieltäytyjiä ei toistaiseksi ole ollut. Opinto-ohjauksen tila tutkimuksessa tuodaan kuitenkin esille, että rehtoreiden mielestä kuilu luokanopettajien ja aineenopettajien välillä on edelleen syvä, jonka vuoksi itse näenkin opinto-ohjaajan olevan juuri oikea henkilö välittämään tietoa eteenpäin. Yli 70% tutkimuksen opoista kertoo käyvänsä keskusteluja 6.luokkalaisten opettajien kanssa.(Numminen jne. 2002 s.253)

Luokanopettajalla on aina vahva kokonaisnäkemys oppilaistaan, joten hän on kaikkein luontevin taho kertomaan käyttäytymisestä, opintomenestyksestä numeroiden takaa, ystävistä, kehityksestä, mahdollisista oppimisvaikeuksista, yksilöllistetyistä opetussuunnitelmista ja sen sellaisesta opinto-ohjaajalle oleellisista seikoista. Keskustelemme aina myös siitä, millainen käsitys opettajalla on oppilaan selviytymisestä nivelvaiheen muutoksista. On ensiarvoisen tärkeää, että opettaja voi sanoa opinto-ohjaajalle vaikka vain sen, että oppilaan menestystä ja käytöstä olisi hyvä seuraila. Tiedon ei tarvitse mennä yhtään siitä eteenpäin, mutta se mahdollistaa nopean puuttumisen, mikäli vaikeuksia ilmenee.

4.2.7 Yhteistyö vanhempien kanssa

Valtakunnallisesti n. 60% kouluista järjestetään vanhempainilta ja tutustuminen uuteen kouluun(Numminen jne. 2002 s.253) . Se on mielestäni erittäin vähän, sillä siirtymävaiheessa rehtorit pitivät yhteistyötä vanhempien kanssa hyvin tärkeänä. Vanhemmat tarvitsevat käytännön tietoa uuden koulun toimintatavoista,

luokanvalvojasysteemistä, aineenopettajajärjestelmästä, mutta myös tukea murrosikäisen nuoren vanhempana olemisessa.

Kuraattorilla on meidän koulussamme aina puheenvuoro 6. luokkalaisten yläkoululle siirtymistä käsittelevässä vanhempainillassa. Usein hänen puheenvuoronsa käsittelee juuri vanhemmuutta ja sen muutosta nuoren eri ikäkausina. Vanhemmat tarvitsevat tukea rajojen asettamiseen ja aivan käytännön tietoa siitä kenen puoleen voi vaikeissa tilanteissa kääntyä. On huomattavasti luontevampaa puhua vaikeista asioista suurelle yleisölle vaiheessa, jolloin vanhempien ei tarvitse miettiä koskeeko asia juuri heitä. Koulun tukitoimien, oppilashuoltotyöryhmän, kriisityöryhmän, kuraattorin, terveydenhoitajan, lääkärin, koulupsykologin sekä opinto-ohjaajan palveluiden ja työnkuvien on oltava huoltajille selvillä lapsen siirtyessä yläkoulun puolelle. Tämä edistää nopean puuttumisen mahdollisuutta myös huoltajien puolelta. Näin he tietävät kenen puoleen kääntyä ja elävässä elämässä yllättävän tarpeellinen tieto, minkä näköisen ihmisen kanssa olen tekemisissä, tulee selväksi.

Kuudesluokkalaisten vanhemmat saavat keväällä kirjelmän, jossa heille kerrotaan nivelvaiheen tukitoimista eri henkilöiden tiimoilta. Samalla heille jaetaan myös opinto-ohjaajan(joka heille siis on uusi henkilö) rehtorin (samoin) ja kuraattorin yhteystiedot sekä kannustetaan huoltajia ottamaan yhteyttä, mikäli kysymyksiä on. Kirjelmässä myös yleisesti selvitetään mikä on tukitoimien ja eri tahojen osuus nivelvaiheen tukitoiminnassa ja mikä sen merkitys on. Vanhemmille ja oppilaille järjestetään keväällä edellä mainittu yhteinen ilta Yhteiskoulun tiloissa, jossa oppilaille kerrotaan myös heidän tulevan luokkansa kokoonpanot ja luokanvalvojat. Samoin kaikki Yhteiskoulun opettajat esittäytyvät yhteistilaisuudessa ja myöhemmin heitä voi käydä tapaamassa luokissa sekä oppilaat että heidän vanhempansa. Tämä on perinteisesti ollut tilaisuuden eniten ennakkoon jännittänyt ja odotetuin tilanne. Luokanvalvojat pitävät oppilaille pienen tutustumistuokion luokissa. Samaan aikaan kuraattori, rehtori ja opinto-ohjaaja pitävät vanhemmille tilaisuuden, jossa paitsi selvitetään käytännön asioita yläluokille siirtymisestä saavat vanhemmat konkreettisen tilaisuuden keskustella mieltään askarruttavista asioista joko yksin tai yhdessä. Tilaisuudessa on läsnä myös muut opettajat, mutta aktiivisia puheenvuoroja on esittänyt vain edellä mainitut.

Pienessä kunnassa on helppo pyrkiä ja jopa onnistua luomaan mutkattomia ja rentoja yhteistilaisuuksia, joissa jokaisella on mahdollisuus tulla kuulluksi ilman suurta jännittämistä. Varsinkin mahdollisuus tulla tilaisuuden jälkeen jutustelemaan on osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi.

4.2.8 Tervetuliaisiltapäivä

Konkreettisesti vielä kun uudet seitsemäsluokkalaiset aloittavat syksyllä koulun on kuraattori, opinto-ohjaaja, 7.-luokanvalvojat ja tukioppilaat järjestäneet tulokkaille yhteisen iltapäivän kunnan museon pihapiirissä. Ohjelmaan on kuulunut mukavaa yhdessäoloa, tutustumisleikkejä ja kilpailuja nuorten ja aikuisten välillä. Tilaisuus oppilaiden olla tekemisissä koulun aikuisten kanssa mutkattomissa ja leikkimielisissä tunnelmissa. Museon mäellä on syöty pullaa ja juotu mehua muun toiminnan ohessa. Oppilailta saadun palautteen mukaan iltapäivä on ollut sangen onnistunut toimintamalli lähentämään ja edelleen madaltamaan kynnystä lähestyä koulun aikuisia. Vaikka sitä on

vaikea aina muistaa, on kuilu aikuisten ja nuorten välillä suuri, mikäli sen annetaan olla sellainen.

Peavyn ajatuksiin kuuluu, että ohjaajan on luovuttava tarpeestaan tulla ihailuksi ja se, että ohjaustilanteessa ohjaaja ja ohjattava olisivat samanarvoisia. Tällaisilla tempauksilla, joissa suurimmat ongelmat liittyvät siihen, kuka lopulta voitti köydenvedon ovat omiaan luomaan asetelmaa samanarvoisuudesta ja ajatuksesta, että olemme täällä vain nuoren parasta ajatellen. Opinto-ohjaajan on saatava olla nimenomaan ohjaava ja tukeva taho. Jos opo toimii myös opettajana, hänen on oltava myös oppilasta arvioiva toimija ja näin ollen ajatus tasa-arvoisuudesta katoaa. Koska ihmisellä on olemassa vain yksi ulkoinen olemus ja tämä sama hahmo on arvioiva ja arvosteleva sekä ohjaava ja tukeva ymmärrämme, ettei tilanne voi olla vaikuttamatta ja tuomatta tilanteeseen lähes kestämättömiä ristiriitoja. Kunnassamme tilanne on siis toistaiseksi ihanteellinen ja itse pyrin raivoisesti irti opettajaidentiteetistäni kohti ohjaaja identiteettiä. Tällaisten yhteistoiminnallisten tilaisuuksien järjestäminen moniammatillisesti on ollut pyrkimyksenä kohti parempaa ja mutkattomampaa ohjaus toimintaa koulussamme. Olen turhaan sitonut itseäni opettajakuntaan kun itse asiassa huomattavasti enemmän toimintaa tukevat rajapintatahot ovat toisaalla.

4.3 II asteen nivelvaihe

Toiselle asteelle siirryttäessä voimme realistisesti ensimmäisen kerran puhua nivelvaiheen koulupudokkaista. Perusasteen sisällä tapahtuvassa nivelvaiheessa ongelmat ovat toisenlaisia, kiusaamista, sosiaalista syrjäytymistä ja oppimisvaikeuksia. Siirryttäessä toisen asteen oppilaitoksiin varsinainen konkreettinen koulutuksesta putoaminen on mahdollista. Ei löydä sopivaa koulutusala, ei pääsekään hakemalleen linjalle tai yksinkertaisesti ensimmäisen kerran tulee vastaan tilanne, ettei ole aivan pakko hakeutua uuteen kouluun. Peruskoulun päättäneistä välittömästi uuteen koulutukseen siirtymättä jäi tilastokeskuksen mukaan vuonna 1999 7% (SVT 2000,49) Luku on edelleen nousussa ja valtakunnalliset koulupudokkaiden ohjaamiseen tarkoitetut projektit ovat saaneet paljon huomiota ja rahoitusta myös Euroopan Unionin rahastoista. Opetushallituksen tilastot poikkeavat hieman tarkastelu näkökulmansakin puolesta. 2001, 3% opiskelijoista jätti kokonaan hakematta toisen asteen oppilaitoksiin. Koulutuksen ulkopuolelle jäi kaiken kaikkiaan 10,2% oppilaista opetushallituksen tilastojen mukaan.

Vuoden 2005 alusta tuli voimaan hoitotakuun kaltainen nuorten yhteiskuntatakuu. Takuun piiriin kuuluvat kaikki alle 25-vuotiaat sekä kouluttamattomat että ammatin hankkineet työttömät. Sen tulisi varmistaa, että viimeistään kuukauden kuluessa nuoren ilmoittautuessa työttömäksi työnhakijaksi nuorelle luodaan realistinen työnhakusuunnitelma. Kaikille nuorille on tarjottava kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta työ-, koulutus- tai harjoittelupaikka tai muu tilannetta ehkäisevä ratkaisu (http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/01_2004/2004-10-11-03/index.jsp). Näin myös yhteiskunnallinen sääntely ryhdistää seutukunnallista nivelvaiheen nuorten tilanteen seuranta.

Perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheeseen on kehitetty erilaisia tukitoimia ja toimintamuotoja. Tunnetuin ja sosiaalisesti hyväksytyin lienee 10. luokan

lisäopetus, jossa voi kerrata yläkoulun oppimäärää kokonaisuudessaan. Lisäopetuksen rinnalle on kehitetty myös ammatti10. luokkaa, jolloin oppilas saa tutustua myös ammatilliseen koulutukseen ja sen tarjontaan lisäopetusvuotensa aikana. Tukitoimina ovat erilaiset työpajat sekä projektit.

Omalla seutukunnallamme mahdollisuuksina on jo vuosia ollut 10. luokka ja ensi syksystä alkaen myös ammatti10 luokka. Seutukunnalla toimii lisäksi NOUSU- nuoren uusi suunta, Hengitysliitto Helin Hoikan opiston toteuttama ja Euroopan Sosiaalirahaston tukema ohjaavan koulutuksen projekti. Tavoitteena on antaa nuorelle tietoa eri koulutusmahdollisuuksista ja ohjata koulutukseen sekä kehittää toimintamalleja erityistä tukea tarvitsevien nuorten koulutusratkaisujen etsintään. Projekti on alkanut syksyllä 2003 ja kestää syksyyn 2005 asti. Projekti on suunnattu nuorille, jotka etsivät suuntaa ja polkuja tulevaisuuteen ja jotka tarvitsevat erityistä tukea. Pyrkimyksenä on, että jokainen saa tukea omien vahvuuksien ja tulevaisuuden polkujen etsintään. Jokaista opiskelijaa tuetaan laatimaan itselleen konkreettinen jatkosuunnitelma.

4.3.1 Meidän koulumme malli

9.luokan päätösvaiheessa koulullamme on käytössä seutukunnan yhteinen siirtolomake, joka on toteutettu alueen opinto-ohjaajien ja rehtoreiden yhteisessä työryhmässä palvelemaan mahdollisimman laajojen piirien tarpeita.(LIITE2) Käytännössä koulullamme tämä yhteinen siirtolomake toimitetaan meiltä *pois* lähtevien opiskelijoiden jatko-opiskelu kohteeseen. Omaan lukioomme tuleville, meillä on oma kyselymme, jossa katamme spesifejä lukio-opiskeluun liittyviä asioita.(LIITE3)

Seutukunnan siirtolomake toimii käytännössä niin, että vastaanottava koulu toimittaa koulumme opinto-ohjaajalle listan hyväksytyistä ja paikan vastaanottaneista opiskelijoista. Opo toimittaa tämän jälkeen ko. opiskelijoiden siirtolomakkeet oikeisiin, niitä pyytäneisiin oppilaitoksiin. Vaihtoehtona olisi se, että opiskelijat itse toimittaisivat lomakkeen vastaanottavaan kouluun, mutta silloin lähettävän koulun opinto-ohjaaja eivät periaatteessa kykenisi seuraamaan nuorten siirtymistä ja opiskelupaikan vastaanottoa. Nykyisellä käytännöllä varmistetaan se, että opiskelija on jonkin tahon piirissä koko ajan. Kun lähettävä koulu luovuttaa siirtolomakkeen vastaanottavalle oppilaitokselle, siirtyvä vastuu kuvainnollisesti opolta toiselle. Mitään lain voimaa tällä siirrolla ei ole, mutta mikäli jonkin oppilaan siirtolomaketta ei pyydetä osaa opinto-ohjaaja heti tarkistaa onko kyseinen opiskelija ottanut opiskelupaikan vastaan mahdollisesti jossakin toisessa oppilaitoksessa. Mikäli opiskelupaikkaa ei ole, koulupudokkaaseen päästään heti kiinni, vaikkei oppilas itse yhteyttä ottaisikaan.

Pienuhköillä paikkakunnilla tämä toimii ja käytännössähän työ on vain sitä, että listalta tarkistetaan kaikkien siirtolomakkeiden lähetyspyynnöt, omaan lukioon tulijat sekä ne aivan muutamit erikoislukioihin lähtijät. Käytäntö on toiminut mielestäni mukavasti. Siinä tapauksessa, että nuori ei ole ottanut opiskelupaikkaa vastaan tai ei ole päässyt hakemiinsa oppilaitoksiin opinto-ohjaaja ottaa yhteyttä kuraattoriin. Yhdessä pohditaan tilanteeseen sopivia toimintamalleja. Käytännössä ne ovat hyvin yksilöllisiä tilanteen mukaan. Oman opo urani aikana opiskelupaikkaa vaille jääneiden 9. luokkalaisten määrä on ollut valtakunnallisesti verraten erittäin pieni. 4 vuoden työuraan niitä mahtuu 1 kappale. Varsinaisista nivelvaiheen koulupudokkaista ei voida toistaiseksi siis edes puhua.

Opiskelupaikan vastaanottaneiden ja sen jälkeen keskeyttäneiden määrä onkin sitten toinen asia. On kuitenkin tärkeää, että toimintamallit ovat valmiina myös ongelmatilanteisiin.

Mikäli kunnastamme kotoisin oleva ja edelleen meillä kirjoilla oleva opiskelija jättää koulun kesken, ilmoittaa oppilaitos tapahtuneesta koulukuraattorille. Toiminnan varmuudeksi kaikille oppilaitoksille, joihin meiltä oppilaita lähtee on lähetetty Punkalaitumen lastensuojelun yhteiskäytäntösopimus, jossa oppilaitos velvoitetaan ilmoittamaan viipymättä koulupudokkaista. Käytännössä velvoite on sovittu henkilökohtaisesti koulujen oppilashuoltotyöryhmien kanssa niin, että toiminta on mahdollisimman nopeaa ja kaikkien kannalta vaivatonta. Ammatillisilla oppilaitoksilla saattaa olla opiskelijoita paristakymmenestäkin kunnasta, joten toimintakäytännöt on heidän osalleen tehty mahdollisimman vaivattomiksi.

Mikäli oppilaan siirtyminen on syystä tai toisesta hyvin epävarmaa, olemme järjestäneet 9. luokan TET-harjoitteluja ammatillisissa oppilaitoksissa. 9.luokan TET on meillä kevään toiseksi viimeinen kouluviikko, joten ajallisestikin se sopii hyvin tähän tarkoitukseen. Viimeisin tällainen ”harjoittelu-kokeilu” tehtiin yksilöllistetyn oppimäärän käyneen hiljaisen ja mielellään syrjään vetäytyvän tytön kanssa. Hänen oli helpompi ajatella syksyn koulun alkua kun hän oli jo viikon ilman mitään paineita käynyt koululla tutustumassa. Tällaisia toiveita nousee toisinaan esille ja koska seutukunnallamme ammatillisten oppilaitosten ja meidän yhteistoimintamme on hyvin mutkatonta, järjestyvät tällaiset tilaisuudet vaikeuksitta. Kuraattorilla oli tämänkin harjoittelun järjestelyissä merkittävä käytännön rooli, sillä toive tutustumismahdollisuudesta esitettiin juuri hänelle.

4.3.2 Punkalaitumen lukion nivelvaihe

Lukion nivelvaihe on käytännössä helpompi kuin Yhteiskoululle siirtyminen, sillä oppilaat ovat paitsi opolle tuttuja myös opettajille ja toisin päin. Lukio on myös samassa rakennuksessa kuin Yhteiskoulu. Ongelmallista on se, että lukio on kunnan ainoa II asteen oppilaitos ja vetää sinällään kaikenlaisia oppilaita. Niitä, joiden tavoitteena on ylioppilastodistus ja niitä, jotka eivät vielä joko halua tai pääse vanhempien vaatimuksesta lähtemään kouluun vieraalle paikkakunnalle. Käytännössä lähes kaikki lukioomme tulevat opiskelijat tulevat omasta kunnasta. Ensi syksystä alkaen lukioissamme aletaan soveltaa keskiarvorajaa. Tämä estää sen, ettei aivan ”kaikenkarvaiset” opiskelijat voi vain mukavuussyistä jäädä tuttuun ja turvalliseen kouluun.

Tätä KEHAA varten on kuraattorin ja opinto-ohjaajan yhteistyössä toteutettu kysely, jonka jokainen lukion ensimmäisellä vuosikurssilla aloittava täyttää. Lomakkeen allekirjoittaa myös opiskelijan huoltaja, sillä lomakkeen kysymyksiin on hyvä huoltajankin tutustua. (LIITE3) Kysymykset kohdentuvat koulumotivaatioon, syihin valita Punkalaitumen lukio sekä vahvuuksien kartoittamiseen. Opiskelijan opiskelu taitoja ja hänen käsitystään omista taidoistaan kysytään myös. Tulevaisuuden tavoitteisiin viitataan lyhyesti, lähinnä opintomotivaatioon liittyvien kysymysten yhteydessä. Suurimpana ongelmana lukiolaisten keskuudessa on ollut havaittavissa selkeä motivaation puute ja näköalattomuus sekä toisessa ääripäässä valtaviin menestyspaineiden kasaantuminen. Tämä menestymisen pakko on melko uusi ilmiö meillä, mutta lisääntymässä aivan räjähdysmäisesti. Kilpailu ja paineet ovat paikoitellen niin kovia, että opiskelijat kärsivät unettomuudesta, ruokahaluttomuudesta ja masennuksesta. Tähän suuntaukseen

vastataksemme olemme ensi syksynä aloittamassa opiskelijoille avointa ryhmäohjausta, jossa ohjaajina vuorottelevat kuraattori, opo, koulupsykologi ja toivottavasti myös koululääkäri. Tämän ryhmän toivotaan palvelevan ennen kaikkea oppilaita, jotka painivat tulevaisuuden, menestyksen ja hyväksytyksi tulemisen peikkojen kanssa. Samalla moniammatillisen yhteistyön toivotaan syventyvän entisestään asiantuntijoiden kesken. Lukion I vuosikurssin jälkeen toteutamme kyselyn, jossa ensimmäisen vuosikurssin käyneet pohtivat tuntojaan ja onnistumistaan lukiossa. (LIITE 4) Kyselyn tulokset puretaan kuraattorin ja opon kesken sekä pohditaan löytyykö vastauksista tarpeita henkilökohtaisiin tapaamisiin. Usein stressin, motivaationpuutteen tai muut vaikeudet nousevat vastauksista selvästi esille, mikäli niitä on. Opiskelijat ovat kokeneet lomakkeen täyttämisen mahdollisuutena huomaamattomasti pyytää apua silloinkin, kun suoraan avun pyytäminen on ollut vaikeaa. Opiskelijat tietävät, että puremme vastaukset tositarkoituksella ja vastaavat kyselyihin kiitettävästi sen mukaan.

5. Oppilashuoltotyöryhmä yhteistyö

5.1 Oppilashuoltotyöryhmän toiminta lainsäädännössä

Oppilashuolto kirjattiin lakiin 13.6.2003. Tähän asti se oli toiminut useimmilla kouluilla, mutta ilman lain määräämää pakkoa, nytemmin vaihtoehtoja ei ole. Punkalaitumen Yhteiskoululla oppilashuoltotyöryhmä on toiminut jo vuosikymmeniä, joten lain vahvistus ei täällä tuottanut muutoksia. Lain mukaan oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollonpalvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa(66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (683/1983) kasvatuksen tukeminen.(Perusopetuslaki 31 a§ 13.6.2003/477)

5.2 Oppilashuoltotyöryhmän toiminta ja kokoonpano

Oppilashuoltotyöryhmä on koulun sisällä toimiva moniammatillinen tiimi, johon kuuluvat Punkalaitumella Yhteiskoulun rehtori puheenjohtajana ja kokoonkutsujana, koulupsykologi, koulukuraattori, oppilaanohjaaja, terveydenhoitaja sekä erityisopettaja. Vierailevia asiantuntijoita kuullaan tarvittaessa.

Oppilashuoltotyöryhmän toiminta on parhaimmillaan tiimityötä, joka hyödyntää eri alojen asiantuntemusta ja osaamista koko yhteisön ja oppilaiden hyvinvoinnin sekä oppimisen edistämiseksi. Ryhmän tärkein tehtävä on edistää kouluyhteisön turvallisuutta ja rakentaa suvaitsevaa sekä terveyttä ja mielenterveyttä suojaavaa oppimis- ja kasvuympäristöä. Oppilashuoltotyöryhmä pyrkii tekemään

yhteistyötä kaikkien kunnan ja kuntayhtymien palveluiden tuottajien kanssa tarpeen mukaan. (Kouluterveydenhuolto 2002, 21)

5.3 Oppilashuoltotyöryhmän ongelmakohtia

Koulun aikuishenkilöstö ja oppilaat ovat jakamaton sosiaalinen yhteisö, jolla on yhteinen työympäristö. Oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen edistää opettajien ja opettajien hyvä työkyky ja terveys tukee myös oppilaiden hyvinvointia. Mutta onko koulu jakamaton sosiaalinen yhteisö? Oppilashuollossa toimii kolmen eri sektorin työntekijöitä, joilla kaikilla on oma lainsäädäntönsä. Kokemuksen mukaan tietojen jako saattaa olla hyvinkin tapauskohtaista. Salassapidettävän tiedon omistaja päättää itse antaako hän tiedon muille viranomaisille vai ei. (Luentomuistio Oppilaanohjauksen neuvottelupäivät Efeko Tampere, 26.-27.4.2005, Gustav Wikström, Suomen Kuntaliitto) Kuitenkin kaikkea vaitiolovelvollisuutta koskevan lainsäädännön yläpuolelle on Perusopetuslain 40§ kirjattu, että oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat sen estämättä mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Laki on kuitenkin niin epämääräinen, että käytännössä se jää täysin toimijoiden itsensä päätettäväksi, mitä tietoa jaetaan ja mitä jätetään jakamatta. Tämä on mielestäni kiusallinen epäkohta oppilashuoltotyöryhmän toimivuuden esteenä. Oppilashuoltotyöryhmä voi toimia, mikäli ryhmään osallistuvilla on yhteinen näkemys asioiden hoitamisesta. Mutta mikäli yhteistä näkemystä ei ole, voi lainsäädäntöön vedoten jarruttaa asioiden toimivuutta ratkaisevasti. Ongelma on niin polttavan ajankohtainen, että asiasta on valtakunnallisesti asetettu työryhmä pohtimaan oppilashuoltotyöryhmän lainsäädännön yhtenäistämistä.

5.4 Opinto-ohjaaja ja kuraattori oppilashuoltotyöryhmässä

Osa oppilashuoltotyöryhmän toimintaa kietoutuu väijäämättä lastensuojelun ympärille. Kunnassamme on toimiva lastensuojelun yhteiskäytäntösopimus, mikä antaa suhteellisen tarkat ohjeet myös muille toimijoille lastensuojelun toteuttamiseksi. Koulukuraattorilla on työnsä puolesta eniten kokemusta lastensuojelusta. Yhteistyö kuraattorin kanssa mahdollistaa rakentavan dialogin lastensuojelun tarpeesta eri asiakkaiden kohdalla. Toimiva suhde mahdollistaa asioiden puinnin ja lastensuojelun asiantuntijan konsultaation epäselvissä tilanteissa. Näin vältytään toisaalta turhilta lastensuojeluilmoituksilta, mutta myös siitä, että ilmoitus jäisi tekemättä epävarmuudesta asian vakavuutta kohtaan. Koulullamme on koulupinnausten kohdalla suhteellisen matala kynnyksellä tehdä lastensuojeluilmoituksia. Tämä mahdollistaa kuraattorin puuttumisen lapsen koulunkäynnin sujumiseen varsin luontevalla tavalla. On muistettava, että myös huoltajapalaveri kuraattorin kanssa on lastensuojelun toimenpide. Lastensuojelu sana on niin negatiivisesti varautunut, että usein unohdetaan, että sekin on vain osa varhaisen puuttumisen mallia.

Oppilaanohjaajalla ja kuraattorilla on tällä hetkellä Punkalaitumella hyvin matalan kynnyksen mahdollisuus konsultoida toistensa ammattitaitoa ja erityisosaamista. Pidän tilannetta ihanteellisena, sillä se vapauttaa aikaa olennaisille asioille. Kumpikin hoitaa omaa sektoriaan ja tukee toiminnallaan toisen toimintaa. Vilpitön luottamus toisen ammattitaitoon on perusedellytys tällaisen toiminnan onnistumiselle. Tapaamme oppilaita myös jonkin verran työparina, sillä se vapauttaa tietyistä vaitiolovelvollisuuden kahleista kun eri sektoreiden toimijat ovat kaikki paikalla. Tällöin oppilas ja oppilaan vanhemmat voivat palaverissa itse päättää mitä asioita voidaan kahden sektorin yhteisessä palaverissa. Tällaiset palaverit mahdollistavat myös avoimen työn reflektoinnin ja ratkaisujen avoimen etsimisen palaverien jälkeenkin.

En näe, että oppilashuoltotyöryhmä olisi koolla vain kerran tai kaksi kuukaudessa vaan se on jatkuvasti toimiva yhteistyömalli, joka mahdollistaa moniammatillisen yhteistyön toimimisen joustavasti, vaikka puhelinkonsultaation merkeissä. Ennaltaehkäisevässä toiminnassa nopea puuttuminen on olennaista.

6. Muu yhteistyö

6.1 Tukioppilastoiminta

Tukioppilastoiminta on peruskoulussa toimiva tukijärjestelmä, joka perustuu vertaistuen ajatukseen. Tukioppilas on tavallinen, vapaaehtoinen oppilas, joka haluaa toimia kouluyhteisön hyväksi ja auttaa muita oppilaita. Tukioppilaat saavat koulutuksen, ja toiminnasta vastaa koulussa työskentelevä aikuinen ohjaaja. Punkalaitumen Yhteiskoululla aikuisina ohjaajina toimivat opinto-ohjaaja sekä koulukuraattori. Kyseisten toimijoiden valitseminen tehtävään johtunee nimenomaan Tukioppilastoiminnan syrjäytymistä ennaltaehkäisevän toiminnan ajatuksesta. Ohjaajat saavat samalla erinomaisen hyvän kuvan koulumme nuorten ajatuksista ja niistä ongelmakohtista, joihin tulisi kiinnittää huomiota. Mannerheimin Lastensuojeluliitto aloitti maassamme tukioppilastoiminnan vuonna 1972.

Tukioppilastoiminta on vertaistukea: nuoret tukevat toisiaan keskustelemalla ja järjestämällä yhteistä toimintaa. Toiminta lisää nuorten välistä vastuuntuntoa, vaikuttamismahdollisuuksia ja yhteistyötä koulussa. Tukioppilastoiminnan tavoitteena on edistää hyviä toverisuhteita, kouluviihtyvyyttä, yhteisvastuuta sekä turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä koulussa. Tukioppilastoiminta kattaa lähes 90 % perusopetuksen 7.-9.-luokista. 1.-6.-luokilla on kummioppilastoimintaa.

(http://www.mll.fi/lapset_ja_nuoret/tukioppilastoiminta/)

Tukioppilastoiminta siirtyi syksyllä 2005 iltapäiväkerhotoiminnaksi mikä mahdollistaa entistä pitkäjänteisemmän nuorten kouluttamisen ja toimintamahdollisuuksien luomisen. Tähän asti välitunnilla tapahtunut tapaaminen on ollut aivan liian pintapuolista aikaresurssin tähden. Tukioppilastoimintaa on kahden ohjaajan vetämänä, paitsi ohjaajille vähemmän sitovaa myös laajan kokonaiskuvan luomisen kannalta hedelmällistä. Tukioppilastoiminnan ideologian peruspylväät yhteisvastuu, toveruus, kouluviihtyvyys, turvallisuus ovat juuri samoja asioita mihin opinto-ohjaaja ja kuraattori yhdellä sektorilla työssään pyrkivät koululle luomaan. Tukioppilaat ovat vain samaan pyrkivä nuorista koottu

vertaistukiryhmä, joka toimii Mannerheimin lastensuojeluliiton tavoitteiden mukaisesti. Paikallinen MLL on tukenut toimintaamme kiitettävästi, mutta akuutti rahapula tekee kuraattorin ja opion toiminnan rajapinnalle myös varainhankintaan liittyvän lisän. Lisän joka on hyvin epäammattillinen ja myös ei toivottu.

Tukioppilaiden rooli nivelvaiheissa on merkittävä niin 6.luokkalaisten tapaamisen kuin kotouttamispäivän järjestämisenkin kannalta. Tukioppilaat ovat myös vastaanottamassa tulevia 7.luokkalaisia ensimmäisenä koulupäivänä ja he pyrkivät luomaan turvallista ilmapiiriä myös ensimmäisten päivien välitunneille ja koulun käytäville näkyinä toimijoina.

7. Dialogisuus ja yhteistoiminta

7.1 Yhteispalaverien purkua teoreettiselta pohjalta

Kaarina Mönkkönen (2001) kuvaa artikkelissaan, ”kun kumpikaan ei tiedä” – yhteistoiminnallisuus ja dialogisuus auttamistarinoiden retoriikassa, sosiaalisen vuorovaikutuksen tasoja. Hän peilaa näkemyksensä Carl J. Couchin (1986) sosiaalisen vuorovaikutuksen luonnetta viiden eri hierarkkisen tason mukaan. Nämä viisi tasoa tilanteessa olo, sosiaalinen vaikuttaminen, peli, yhteistyö ja yhteistoiminta ovat hedelmällinen alusta pohtia opinto-ohjaajan työtä omassa kontekstissaan sekä yhteistoimintana kuraattorin kanssa. Useissa arkisissa sosiaalisissa tilanteissa kohtaamme eri toimijoita. Se miten me toimimme kussakin tilanteessa on yllättävän paljon ennalta arvattavissa, vaikka tilanteet sinällään tulevat yllätyksinä ja arvaamattomina hetkinä. Vastapuolen toimija ja tämän asenteet vaikuttavat sosiaalisten suhteiden toimivuuteen. Ohjaajan on kuitenkin rehellisesti pystyttävä peilaamaan omaa toimintaansa suhteessa paitsi muihin myös teoreettiseen viitekehykseen.

Alun perin oli tarkoitus analysoida tiettyjä yhteispalavereja kuraattorin, opinto-ohjaajan ja opiskelijoiden kesken, mutta koska tilanteet ovat usein vaikeita ja opiskelijan henkilöllisyys mahdoton suojata päädyin pohdiskelemaan sosiaalisen vuorovaikutuksen tasoja Couchin teoriasta käsin. Tällöin kokonaistilanteen ei tarvitse olla pohjiamyöden selvitettyinä ja kaikkien tunnistettavissa vaan ohjaustilanteesta tehdään erillisiä esimerkkipoimintoja, jotka valottavat teorian toimivuutta opinto-ohjaajan ja kuraattorin yhteistoiminnassa – mukaan lukien myös opiskelijan panos palaverissa.

7.1.1 Ensimmäinen taso- tilanteessa olo

Ensimmäisellä sosiaalisen vuorovaikutuksen tasolla henkilöt ovat samassa tilassa, mutta pyrkivät mahdollisuuksien rajoissa olemaan huomioimatta toisiaan. Tietoisuus voi olla myös tällä tasolla hyvin epäsymmetristä. Toinen kiinnittää kaiken huomion toisen toimintaan, jota ei millään tavalla noteerata. Ohjaajan ja opiskelijan välisessä suhteessa tällaiseen tilanteeseen ajaudutaan kun kumpikin tahollaan tietää,

että ohjaussuhteesta ei tule mitään. Tilanteen pakosta sitä on kuitenkin välttämätöntä yrittää. Seuraava esimerkki kuvaa vuorovaikutuksen tasoa:

- Hei NN
- mm..
- olen seurannut nyt opiskelujasi jonkin aikaa ja todennut, että hylättyjen arvosanojen määrä on aika hurja
- mm
- Mitenkäs tällaiseen tilanteeseen ollaan ajautettu?
- en tiä
- voisiko asialle tässä vaiheessa vielä tehdä jotain?
- en tiä
- voisinko minä tehdä asialle jotain?
- en tiä - tuskin
- olisi mukava kuulla sinunkin mielipiteesi tästä tilanteesta, varmaan tiedät mitä minä ajattelen 3 hyväksytystä ja 8 hylätystä kurssista
- jaa
- tehdäänkö niin, että pyydetään huoltajaasi tänne ja tiedätkin, että teen näitä huoltajapalavereja kuraattorin kanssa työparina. Oletko muuten tavannut kuraattoria tämän vuoden aikana?
- En

Opo ei saa ohjattavasta mitään irti, koska opiskelija kokee tilanteen ahdistavaksi. Opiskelu on epäonnistunut täysin, motivaatio on hukassa eikä tulevaisuudesta ole minkäänlaisia ajatuksia. Ei ainakaan sellaisia, joita haluaisi jakaa opon kanssa. Koen usein työssäni vaikeaksi roolin, jossa toisaalta pitäisi olla tukeva aikuinen ja toisaalta ”rajustikin” herätellä opiskelijaa huomaamaan elämän realiteetteja. Yläkoulun puolella varsinkin oma opon roolini on tiukka. Samojen oppilaiden siirtyessä lukioon huomaa, että heille on hyvin vaikeaa muuttaa käsitystään ohjaajan muuttuvasta roolista. Olen edelleen liian usein pelottava auktoriteetti sen sijaan, että voisin olla nuoren kanssa keskusteleva ja tukeva aikuinen.

Ohjauksen kannalta tällainen tilanne on hyvin ei-toivottava. Siihen joudutaan juuri silloin kun opiskelijaa on heräteltävä tai tukitoimia aktiivisesti tarjottava. Ihanteelliseen ohjaukseen, jolloin opiskelija itse hakeutuu ohjaajan puheille, ei tällä toiminnan tason kanssa ole mitään tekemistä. Opiskelijan itse hakeutuessa ohjauksen ja tuen piiriin ei tällaisen tilanteen syntyminen ole mahdollista lainkaan. Tilanteessa olo ei siis täytä ohjauksen määritettä alunperinkään, koska varsinaista ohjaussuhdetta ei pakkotilanteessa synny.

7.1.2 Toinen taso - Sosiaalinen vaikuttaminen

Vuorovaikutussuhteen toista tasoa kuvataan käsitteellä sosiaalinen vaikuttaminen. Tätä termiä käytetään usein hyvin laveasti koskemaan monenlaisia

sosiaalisia tilanteita ja siihen liitetään usein hyvin positiivinen sävy. Vuorovaikutuksellisuus ei kuitenkaan sulje pois sitä, että toisella osapuolella voi olla enemmän valtaa hallita, määrittää ja ohjata tilannetta. Ero voi johtua asemasta, iästä tai mahdollisesta tilanteesta itsestään. Vallan muodot voivat vaihdella. Yksi tapa on olla huomioimatta toisen näkökulmaa tarkoituksellisesti. Opiskelijan ja ohjaajan suhteessa tilanne on helposti sellainen, että ohjaajan näkökulmasta opiskelijan verukkeet tilanteen hallitsemattomuuteen ovat toissijaisia kouluun nähden. Ohjaajan ”silmälasit” katsovat vääjäämättä elämää koulukontekstista ja ohjaajan päämäärä on lopulta kuitenkin saada opiskelija suoriutumaan mahdollisimman hyvin opiskeluistaan. Opiskelija voi myös kommunikoida ohjaajan kanssa varsin sujuvastikin, mutta asian ytimeen ei kuitenkaan päästä.

Sosiaaliseen vaikuttamiseen liittyvät kysymykset ovat keskeisiä yleensä asiakastyössä ja kasvatuksessa, sillä sekä asiakassuhteessa että kasvatuksessa toisella osapuolella on enemmän valta kuin toisella. Kuitenkin puhutaan dialogisuudesta ja aidosta kohtaamisesta, vaikka tiedämme sen olevan hyvin harvinaista ja jopa näennäistä.

Asiantuntijakeskeisyys on ohjaajan työssä erityisen vaarallinen sudenkuoppa. Ohjaaja kertoo opiskelijalle missä tilanteessa hän on ja mitä hänen pitää tehdä päästäkseen eteenpäin. Opiskelijan asema tällaisessa tilanteessa tasa-arvoisena keskustelijana on hyvin hatara. Asiantuntijavaltaa voi kuvata myös monologina, jossa ohjaajan toimintaa ohjaavat opitut teoriat, ammattitermit ja rutiinit. Usein päätelmiä tehdään ohjauksessa myös liian paljon koulukonteksti sidonnaisesti. Tällaisen yksipuolisuuden välttämiseksi avoin dialogi opiskelijan oikeusturvaa kunnioittaen on koulukuraattorille ja opinto-ohjaajalle hedelmällinen tapa laajentaa näkemystään.

Jotta välttyttäisiin ajatukselta, että asiantuntijat ”juoruilevat” keskenään on Punkalaitumella päädytty kuraattori – opo työpareina toimimiseen tietyissä tapauksissa. Kaikkien toimijoiden ollessa paikalla samassa palaverissa tieto suodattuu useamman näkökulman kautta. Myös kysymysten asettelu on kuraattorilla ja opinto-ohjaajalla erilaiset laajentaen entisestään käsiteltävää aluetta. Opiskelijan on myös helpompi nähdä elämän hallinta kokonaisuutena eikä vain koulusidonnaisena asiana. Asiantuntija keskeisyydessä opiskelijan omat ajatukset myös helposti tukahdutetaan tosiasioiden alle. Syy ja seuraussuhteet eivät aina ole niin yksinkertaisia, että ”sinä olet laiska – koulu menee huonosti”. Nuoren elämän hallintaan saattavat vaikuttaa hyvin arvaamattomat asiat ja niiden kertominen opinto-ohjaajalle saattaa toisinaan tuntua niin kaukaa haetuilta, ettei sitä edes yritetä. Ei uskota, että häntä(opiskelijaa) kuultaisiin asiassa, joten jätetään se mieluummin kertomatta.

Palaverissa istuvat huoltaja, opiskelija, opinto-ohjaaja ja kuraattori.

Opo: kutsuin tämän palaverin kokoon, jotta voisimme yhdessä miettiä

N.N. mahdollisuuksia suorittaa kurssejaan tai toisaalta miettiä onko lukio sittenkään oikea paikka?

Huoltaja: Kiitos kutsusta olenkin ollut huolissani N.N. opiskelusta kun mitään se ei kotona tee musiikkia vaan kuuntelee ja pelaa tietokoneella

Kuraattori: Mitäs N.N. sinä ajattelet tästä tilanteesta?

N.N. en mitään

Opo: Onko lukio sinun mielestäsi sellainen paikka jossa haluaisit opiskella?

N.N. En mä tänne halunnu alunperinkään, mut sit vaan tulin kun on lähellä

Huoltaja: En minä ainakaan pakottanut, vaikka tiesin ettei tästä mitään tule

Kuraattori: Millaisia asioita NN haluaisit sitten tehdä jos ajateltaisiin, ettei lukeminen maistu? Sinähän soitat bändissä?

NN: Joo, en mä tiedä leipuri olis kiva.

Opo: Ajattelitko 9. luokalla, että voisit hakea ammattikouluun?

NN: En kun oppisopimuskoulutukseen

Opo: Oliko sinulla opon kanssa silloin puhetta asiasta?

NN: Soitin itse sinne toimistoon ja ne oli tylyjä, sitten se vaan jäi..

Opiskelija sanoi kokeneensa, että hänelle oltiin oltu työkeitä oppisopimustoimistossa, joten hän jätti homman sikseen. Lukioon tuleminen oli enemmänkin ajautumista kuin tietoinen valinta, mutta tukea omaan suuntaan menemiseen ei ollut tarvittavassa määrin tullut. Opiskelija ei myöskään itse ollut aktiivisesti hakenut apua tai tukea, vaan tyytynyt siihen, ettei kukaan kuitenkaan voi häntä auttaa. Kaikilla tuntui olevan valmis vastaus hänen elämäntilanteeseensa vaikka hän itse ei sitä hahmottanut. Kysymys herääkin, kenen tarpeita hänen kohdallaan pyrittiin palvelemaan? Opiskelija tapasi ammatinvalintapsykologinkin, muttei kokenut siitä olevan mitään hyötyä. Hän oli sanan varsinaisessa merkityksessä hukassa ja täysin vailla motivaatiota koulun käyntiin.

7.1.3 Kolmas taso – peli

Kolmatta vuorovaikutuksen tasoa kuvataan pelin käsitteellä. Tämä taso edellyttää, että vuorovaikutuksen osapuolilla on jonkinlainen sama intressi, mutta päämäärään ei pyritä yhdessä. Pelisuhteesta puhutaan vähän, sillä ei ole ollut suotavaa jäsentää oppilassuhdetta olettaen, että toinen pelaa suhteessa. Sen avoin myöntäminen saattaa olla uhka auttamistyön humanistiselle ihmiskäsitykselle ja opiskelijakeskeisyyttä korostavalle palvelukulttuurille. Kuitenkin varsin moni ohjaaja tunnistaa ilmiön varsin omakohtaisesti. Ohjaaja ja ohjattava käyvät keskenään kauppaa eduista ja mahdollisuuksista. ”Minä tulen tässä vastaan ja saan luottamista vastapalveluna”. Kouluissa pelaamista tapahtuu ehkä vielä enemmän kuin halutaan myöntää. Jyrkät vastakohtaisuudet nuorten kanssa eivät johda mihinkään muuhun kuin avoimeen konfliktiin ja niitä on aina syytä välttää. Varsinkin ohjaajan asemassa. Siltojen polttaminen ja luottamuksen häviäminen on useimmiten lopullista, joten on kaikkien kannalta edullisempaa pelata vuorovaikutussuhteessa. Pelaaminen ei tarkoita hämäämistä tai valehtelua vaan joustamista kirjoittamattomien pelisääntöjen mukaan. Toisinaan tilanteessa voi havaita varsin nopeasti, että opiskelija pelaa peliä tietoisesti esimerkiksi voittaakseen aikaa tai päästäkseen pois tilanteesta.

Couchin mukaan pelikin voi olla yksipuolista. Tällaista yksipuolisuutta voi esiintyä esimerkiksi tilanteessa, jossa toinen osapuoli pelaa tilannetta omaan pussiin, mutta toinen uskoo vakaasti suhteen luottamuksellisuuteen.

Kuraattori: Mitä NN ajattelisit sellaisesta vaihtoehdosta, että lähtisitkin tähän lähelle sellaiseen NOUSU-projektiin? Luen sinulle tästä hiukan siitä. ”Tavoitteena on antaa nuorelle tietoa eri koulutusmahdollisuuksista ja ohjata koulutukseen sekä kehittää toimintamalleja erityistä tukea tarvitsevien nuorten koulutusratkaisujen etsintään. Projekti on alkanut syksyllä 2003 ja kestää syksyyn 2005 asti. Projekti on suunnattu nuorille, jotka etsivät suuntaa ja polkuja tulevaisuuteen ja jotka tarvitsevat erityistä tukea. Pyrkimyksenä on, että jokainen saa tukea omien vahvuuksien ja tulevaisuuden polkujen etsintään. Jokaista opiskelijaa tuetaan laatimaan itselleen konkreettinen jatkosuunnitelma.”

Miltäs kuullostaa?

NN: Ihan hyvältä, vois sinne mennä?

Huoltaja: Jääkö tämä lukio sitten kesken?

Opo: tosiaasia on nyt se, että koska hyväksytyjä kursseja on 12 mahdollisesta 3 ja nekin kuvaamataitoa ja yksi äidinkieli niin en oikein näe mieltä jatkaa täälläkään?

Huoltaja: No onko NN paikka täällä silti ensi syksynä jos ei muualle pääse?

Opo: periaatteessa kyllä, mutta näkisin NN omaksi parhaaksi nyt miettiä aivan toisenlaisia vaihtoehtoja.

Huoltaja: Jos NN alkaa koulu NYT kiinnostaa?

NN: ei kiinnosta

Huoltaja: No eihän se pääsekään millään sinne toiseen paikkaan?

Kuraattori: kuljetukset järjestyisivät kyllä

Huoltaja: Voisi kai sitä yrittää, mutta en minä oikein siihenkään usko

Kuraattori: Kysytäänkö NN pääsisitkö sinä mukaan?

Aikataulu on nyt todella nopea, sillä tämä alkaa jo 2 viikon päästä mutta haluaisitko mukaan?

NN: Joo

Opo: Soitan sinne heti ja otan huomenna huoltajaan yhteyttä saimmeko NN :lle sinne paikan.

Huoltaja: Me mietimme asiaa yhdessä NN kanssa

Opo: Haluatko sinä NN sinne ihan oikeasti, sillä turhaan ei kannata tällaista paikkaa varailla?

NN: no, joo – pääsis täältä

Seuraavana päivänä huoltaja ilmoitti, ettei NN ota paikkaa vastaan vaan koulu alkaa nyt kiinnosta.

Opiskelija itse ei asiaan kommentoinut juurikaan huoltajasta poikkeavalla tavalla. Päätös oli kuitenkin ilmeisesti tehty niin, että NN jatkaa lukiossa kevääseen asti ja hakeutuu syksyllä muualle. Koulunkäynti on ollut jos mahdollista entistäkin tahmeampaa.

Tilanteesta voi nähdä selvästi miten eri toimijat pelaavat peliä. Huoltaja vastustelee, mutta suostuu lopulta ehdotukseen, vaikka olisi pitänyt olla aika ilmeistä opolle ja kuraattorille mitä tulee tapahtumaan. Asiantuntijatoimijat eivät kuitenkaan osanneet arvioida ennakkoon, että ajatus ei kantaisi edes seuraavaan päivään. Tilanteen jälkeen käydyssä keskustelussa opo ja kuraattori olivat toiveikkaita ehdotuksen läpi menemisestä ja molemmat olivat yhtä mieltä projektin hyödyllisyydestä juuri NN:lle. Kuraattorille ”peli” on ehkä tutumpaa, koska hän on tehnyt työtä myös perusturvassa. Hän nostikin esille ensin sen mahdollisuuden, että tämä oli nyt sellainen myönnytys, että päästiin palaverista nopeasti eteenpäin. Kuraattorin läsnäolo saattaa tuntua huoltajista joskus myös kiusalliselta, sillä sosiaalityöntekijän leima istuu syvässä. Ei olla valmiita näkemään työntekijöitä laaja alaisena työparina vaan koulun- ja sosiaalipuolen edustajina. NN etenee elämässään päivä kerrallaan ja palaverista ulos pääseminen on jälleen lisää aikaa niin, ettei kukaan häiritse. Uuden palaverin kokoon kutsumiseen menee jälleen turvallisesti muutama päivä.

7.1.4 Neljäs taso – yhteistyö

Tässä tapauksessa siirryttäessä yhteistyön tasolle laajennan näkemystä oppilashuoltotyöryhmän toimintaan ko. esimerkki opiskelijan asiassa. Yhteistyössä osapuolilla on yhteinen päämäärä, jonka saavuttamiseksi he tarvitsevat työnjakoa ja yhteistä ymmärrystä siitä, miten kannattaa edetä. D. Johnson & F. Johnson (1982, 17-18) kuvaavat yhteistyön muotoa traditionaalisen työryhmän käsitteellä, jossa sitoutuminen yhteiseen työtehtävään voi olla kuitenkin suhteellisen heikkoa tai yksilölliset päämäärät saattavat olla yhteisöllisiä päämääriä vahvemmat. Yhteistyössäkin saatetaan joutua kontrolloimaan toista osapuolta, jos ei ole täyttä varmuutta siitä sitoutuuko tämä yhteistyöhön.

Tällaisessa tilanteessa näkisän koulumme lukion oppilashuoltotyöryhmän toiminnan olevan tällä hetkellä. Jopa niin, että sen mielekkyyttä kannattaa tarkkaan pohtia. Mikäli toimijat eivät kykene sitoutumaan ajatukseen siitä, että myös lukiolaiset tarvitsevat aktiivisia tukitoimia on moniammatillisen työryhmän kokoon kutsuminen kaikkien ajan tuhlauksena. On selvää, että aineenopettajan oma yksilöllinen päämäärä olisi saada ”mitään tekemätön” oppilas pois häiritsemästä opetusta kun taas kuraattorin näkökulmasta tulisi pohtia sitä, olisiko koulu kuitenkin sellainen elämää ryhdittävä sektori nuoren elämässä. Lukion opettajan näkökulmasta kouluun saapuminen sinällään ei ole mikään itsetarkoitus tai saavutus sinällään kun taas koulukuraattorin näkökulmasta se voi elämän hallinnan kannalta olla isokin askel. Jos nämä kaksi ääripäätä eivät kykene kohtaamaan on yhteistyö näennäistä ja hyvin vähän sitoutunutta.

Myöskään rehtori ei ota tilanteeseen aktiivista roolia, hänen näkemyksensä on se, ettei opiskelijoita voida lukiosta uloskaan heittää, mutta mikäli tarve vaatii voidaan hänet poistaa luokasta jäljellä olevan oppitunnin ajaksi. ”mitään tekemättömyys” ei kuitenkaan ole peruste poistaa luokasta, vaan luokasta voidaan poistaa ainoastaan opetusta häiritsevä opiskelija (Lukiolaki 26§ 13.6.2003/478). Häiritsevyys on kuitenkin mielestäni hyvin tulkinnanvarainen termi, sillä näkisän luokan ilmapiiriä häiritseväksi myös sen, että opiskelija avoimesti päivästä toiseen nukkuu tunneilla.

Opo ja koulukuraattori ovat ko. asiassa samoilla linjoilla, että opiskelija on väärässä paikassa, mutta hän tarvitsee tukitoimia päästäkseen etenemään elämässään. Lukio

on tällä hetkellä paikka, joka entisestään masentaa huonoa itsetuntoa ja korostaa opiskelijan heikkoa menestystä koulussa. Kaikki tietävät tilanteen, mutta näkevät toimenpiteiden tarpeen erilaisena.

Opo: Hylättyjen arvosanojen määrä on nyt sellainen, että tuon NN asian esiin täällä työryhmässä. Millainen käsitys teillä on NN opiskeluista

Opettaja: Ei se siellä mitään tee? Mitä se täällä tekee?

Opo: Onhan sitä ollut ilmassa, ettei tämä ole oikea paikka, mutta kun NN ei osannut oikein nimetä mihin olisi halunnut niin ajautui tänne.

Opettaja: Miten se voisi ajautua täältä ulos? Mitään mahdollisuuksia menestyä ei ole. Pohjat ovat niin heikot, ettei hän halutessaankaan voi yht' äkkiä vaan aloittaa alusta.

Opo: Rehtorilta kysyisin, että emmehän me voi opiskelijaa noin vain erottaakaan?

Rehtori: Emme voi, olkoon nyt täällä. Kyllä se pian huomaa, ettei tämä ole oikea paikka.

Keskustelusta näkyy, että opettaja on antanut periksi. Tietysti kun katselee 5 tuntia viikossa nukkuvaa oppilasta totuus voi olla hyvin toisen näköinen kuin opinto-ohjaajalla joka kuuntelee sitä hieman kaunistellumpaa versiota asiasta. Lopultahan opettaja on asiassa aivan oikeassa, mutta miten yhteistyössä voisimme tukea opiskelijan eteenpäin siirtymistä. Asiat, jotka opettaja sanoi voitaisiin puida muullakin sektorilla kuin moniammatillisessa yhteistyöryhmässä, jossa istuvat rehtori, terveydenhoitaja, lääkäri, koulupsykologi, ryhmänohjaaja, opo ja kuraattori. Koulussamme kyseenalaistan tällä hetkellä lukion oppilashuoltotyöryhmän toimintaa juuri sillä perusteella, että sen toimivuuteen ei koko ryhmä sitoudu. Yhteistyö on nimenomaan osa työtä, mutta sen laajalaisia mahdollisuuksia ei nähdä. Toimijat eivät halua tai kykeneen jakamaan omaa ammattitaitoaan niin, että se olisi lukion aivoriihi, jossa vaikeita asioita voitaisiin avoimesti keskustella. Uskoisin, että avainsanana on luottamus ja toisen työn arvostaminen sekä se, että lukiokontekstissa ei ole moniammatillisen yhteistyön perinnettä samoin kuin yläkoulun puolella, jossa myös olen OPHTR jäsenenä. Yhteiskoulussa vielä nähdään nuoren oma panostus elämäänsä sen verran vähä-valtaistuneeksi, että häntä voidaan auttaa. Lukiossa koetaan, että opiskelija on valintansa tehnyt ja sitä kautta velvollinen kantamaan vastuuta omista tekemisistään vaikkei olekaan täysi-ikäinen.

7.1.5 Viides ja vaikein taso – yhteistoiminta

Viideskin sosiaalisen vaikutuksen taso edellyttää yhteistä päämäärää ja sen yhteistä tiedostamista. Se edellyttää kuitenkin myös sosiaalista tietoisuutta, johon liittyy olennaisena luottamus. Couchin (1986,118-119) mukaan vasta yhteistoiminnassa on kysymys varsinaisesta sosiaalisesta toiminnasta, joka edellyttää molemminpuolista vastaamista, yhteistä päämäärää ja jaettua tehtävää.

Couchin mukaan (1986,126) yhteistoiminnallisessa suhteessa vallitsee vahvasti molemminpuolinen toisen saavutettavuus, mikä tekee suhteen myös helposti haavoittuvaksi.

Asiakassuhteessa tällaista suostumista yhteistoiminnallisuuteen on pidetty epäammattimaisena, sillä ammatillisuus ei tässä tapauksessa suojaa työntekijää yhteistoiminnalliselta suhteelta.

Kuvaankin tässä kuraattorin ja opinto-ohjaajan toimintaa yhteistoiminnallisena suhteena, sillä huolimatta sektoreiden erilaisuudesta on koulullamme kuraattorin ja opinto-ohjaajan töiden rajapintojen kartoittaminen osoittautunut erittäin hedelmälliseksi yhteistoiminta hankkeeksi.

Yhteistoiminnallisuus on yksi dialogisen suhteen elementti, sillä edellä kuvatut suhteet ylittävä yhteinen ihmettely edellyttää yhteistoiminnallisuutta. Jos puhutaan dialogisuudesta tulee molempien vuorovaikutuksen osapuolten panoksen myös näkyä tuossa suhteessa. Molemmat antavat ja molemmat saavat. Luottamus siihen, että todellisiin yhteisiin päämääriin pyritään vilpittömästi ja vailla oman selustan suojaamista on olennainen osa yhteistoimintaa. Sellainen vaatii ammatillista heittäytymistä ja lupaa esittää työtoverille tyhmiä kysymyksiä ilman, että on vaara joutua ammatillisesti kyseenalaistetuksi. Aito halu dialogiin, omaan ammatilliseen kasvuun ja työssä vaikeidenkin päämäärien saavuttaminen vaatii avointa ja varauksetonta tiedon jakamista. Puhuttaessa kahden eri sektorin toimijoista, joilla kummallakin on oma lainsäädäntönsä on pyrittävä taiteilemaan todellisen yhteistoiminnan ja laillisuuden viidakossa. Nähdäkseni kuitenkin pyyteeton halu auttaa opiskelijaa ja keskustelut huoltajan sekä opiskelijan kanssa ohjaavat yhteistoimintaa oikeaan suuntaan. Koulussamme olemme yksinkertaisesti kysyneet opiskelijalta ja huoltajalta saammeko keskustella asiasta avoimesti keskenämme? Toistaiseksi kieltävää vastausta ei ole tullut.

Useimmiten vaikeita asioita käsitellään nimenomaan palaverissa ja niiden jälkeisissä ammatillisissa keskusteluissa arvioimme avoimesti toistemme toimintaa. Tällaisessa yhteistyösuhteessa, jossa dialoginomaisesti käydään läpi omaa ja työparin toimintaa vaaditaan pelisääntöjä ja arvioinnin pitää olla ennalta läpi puhuttua. Tilanteessa olemme molemmat nuoria asiantuntijoita, joille moniammatillisuus on jo koulutuksen kautta tullut tärkeimmäksi yhteistyön muodoksi. Se voiko sitä käyttää työyhteisössä vapaasti, jossa arjen käytänteet ovat ehkä vuosia muotoutuneet tietyn kaltaisiksi, onkin sitten eri asia. Miten yhteistoiminnan tasoisen vuorovaikutussuhteen voisi laajentaa koskevaksi kokonaista kouluyhteisöä? Vastaus ei ole yksinkertainen, eikä tässä kontekstissa edes ajankohtainen. Erinomaisen hyvä asia sen sijaan on, että avoimella dialogilla kuraattorin ja opion kesken voidaan työn päällekkäisyyksiä välttää ja työssä kasvamista voidaan kehittää. Päällekkäisyyksien karsimisessa on olennaista se, että asioista voidaan avoimesti puhua. Työt voidaan jakaa ilman, että toimijoille nousee ajatus ”töiden omimisesta” tai ”paremmuudesta” hoitaa tiettyä tehtävää.

Koulukontekstissa aivan yksinkertainenkin vuorovaikutussuhde voi olla hyvin vaikeaa saatikka silloin kun ylitetään toimialasektoreita.

Opo: Mitä mieltä olet palaverista?

Kuraattori: Olisi siinä jotain voinut toisinkin tehdä, en osannut ajatella, että huoltajalla on noin iso tarve kontrolloida kun me olemme läsnä.

O: Olisikohan pitänyt vaan olla tiukempi

K: En usko, että se olisi kantanut hedelmää. Äiti olisi vain jarruttanut vieläkin enemmän

O: Mikä tässä oikein mättää? Eikö huoltaja tajua, että me yritämme opiskelijan parasta tässä

K: Musta tuntuu, että huoltajakaan ei oikein hallitse tätä tilannetta. Näyttäisi siltä, että hän on meidän kanssamme hiukan samaa mieltä, mutta lopulta antaa NN periksi tai NN tekee niin kuin itse haluaa

O: Luulin oikeasti, että NN haluaa täältä pois ja huoltaja itse asiassa ei

K: Voit kyllä olla oikeassa

O: Musta tuntuu, että huoltaja on vähän enemmän kaveri kuin auktoriteetti

K: Me voimme tässä nyt vaan kuulla osapuolia ja tarjota tukitoimia, mutta jos he eivät niitä halua ottaa vastaan ei tässä mihinkään ”koviin” toimiinkaan kannata ryhtyä. Me olemme nyt tehneet voitavamme ja esitelleet mahdollisuudet, joista he ovat kieltäytyneet

O: Niin kai. Tein kyllä ihan selväksi, että jatkossakin olemme käytettävissä jos tarvetta on.

K: Niin teit, jatketaan taas tästä.

Parhaimmillaan yhteistoiminta on myös toimijoiden työnohjausta. Mönkkösen artikkelissa tarkastellaan vuorovaikutussuhteita asiakassuhteina loppuun asti, mutta tässä siirsin kaksi viimeistä tasoa asiantuntija toimintaan. Näkisin, että asiantuntijoidenkin kesken todellisen yhteistoimintatason saavuttaminen on hyvin vaikeaa saatikka sitten opiskelijoiden kanssa.

Toki se on mahdollista ja varsinkin lukiolaisten kesken, jotka itse hakeutuvat puhumaan esimerkiksi tulevaisuuden suunnitelmista ja niihin liittyvistä peloista. Niinä hetkinä koen, että nuoresta iästä on hyötyä. Usein oppilaat uskaltavat kysyä, että miten sinä itse tämän koit. Ei heidän tarvitse miettiä millainen maailma oli kuusikymmenluvulla ja voivatko he mitenkään samaistua niihin tunteisiin mitä minulla oli tai on. He tietävät, että olen itse valmistunut 2002 ja aloittanut opintoni 1997. Se on heille kyllin lähellä, jotta voivat olettaa minun ymmärtävän miltä heistä tuntuu. Tai ainakin he tohtivat kysyä.

Valitettavaa on, että yhteistoimintatason saavuttaminen vaatii useimmiten myös henkilökemioiden kohtaamista. Pelkkä ammatillinen arvostus tai työn hoitaminen ei välttämättä riitä. Itse koen, että olen saavuttanut tämän tason koulullamme kolmen toimijan kanssa. Se on hirvittävän vähän. Yksi on esimieheni, Yhteiskoulun rehtori. Tätä yhteistoimintaa säätelee kuitenkin se, että hän on kuitenkin esimieheni ja sellainen keskinäinen työpanosten arvioiminen kuin kuraattorin kanssa on käytännössä vaikeaa. Se voisi olla aivan mahdollista, mutta itse koen rehtorin esimiesaseman säilyttämisen tärkeänä oman työnohjaukseni kannalta. Kolmas toimija on koulumme kanslisti, joka on koulun arjessa muodostunut saumattomaksi osaksi käytännön toimintaa. Hänen nostamisensa tähän vaikuttaa ehkä erikoiselta, mutta luottamuksen ollessa avainkysymys haluan tuoda myös hänen panoksensa esiin. Kanslistin asema kouluyhteisössä voi olla paperienpyörittelijä tai ”arjen askareiden” sielu. Meillä se on jälkimmäinen. Hänen toimintakenttänsä on tietysti toisenlainen kuin rehtorin tai kuraattorin, mutta akuuteissa tilanteissa hän on myös koulun vaitiolovelvollinen aikuinen, jonka puoleen voi kääntyä. (kuljetustarve, ensiapu,

yhteydenotot esim. terveyskeskukseen, taksiin, poliisiin, ym. jos opon on esimerkiksi pidettävä oppilasta silmällä.) Hän ei kysele vaan toimii nopeasti ja kaikista toimijoista hän on varmimmin nopeasti tavoitettavissa.

8. Loppupohdintaa

Kuraattorin ja opon molempien työnkuvaan kuuluu kaaoksen sietäminen. Nopeasti vaihtuvat tilanteet ja jopa ”todellisuuksien” muuttuminen ovat arkipäivää. Seuratessa esimerkiksi tietyn tapahtumasarjan kulkua, saattaa totuus asian tiimoilta muuttua moneen kertaan ennen kuin lopulta päästään kiinni siitä mitä tapahtui, kenelle tapahtui ja miksi. Opon ja kuraattorin on voitava siis avoimesti ja vapaasti keskustella vaikeissa yhteistyö tapauksissa omista näkökulmistaan ja omista lähtökohdistaan käsin. Molemmilla ammattilaisilla on paitsi eri toimintasektori kunnassa myös eri koulutus ja sitä kautta erilainen näkemys tilanteeseen. Juuri se tekeekin näiden kahden asiantuntija yhteistyöstä niin hedelmällisen toimiessaan kitkattomasti.

Molemmilla tahoilla on mahdollisuus tuoda oma kokemuksensa ja käsityksensä tilanteesta sekä parhaimmillaan niitä yhdistelemällä voidaan löytää oppilaan kannalta paras vaihtoehto – laajan kokonaiskuvan kattava vaihtoehto. Ei ole mielekäästä toimia pelkästään koulun etujen mukaisesti turvaten koulun toimintatavat ja vaatimusten täytyminen, mikäli oppilaan elämä on muuten rempallaan. Konstruktivistisen näkemyksen yksi kiehtovammista piirteistä onkin ajatus siitä, että oppilas tuo elämästään sellaiset asiat esille kullekin toimijalle, joiden hän uskoo tätä kiinnostavan.

Opinto-ohjaajalle puhutaan useimmiten jatkokoulutukseen tai opiskeluun liittyvistä vaikeuksista, vaikka takana saattaisi olla vyyhti sosiaalisia ongelmia. Nuori ei itse asiassa edes välttämättä tiedosta murheiden aiheuttajaa vaan itsepintaisesti tuo esille hyvin rajoittunutta näkemystään asiasta. Sama nuori voi kuitenkin keskustella kuraattorin kanssa täysin toisenlaisista ongelmista jättäen täysin pois koulukontekstin. Kavereista, perheestä, taloudellisista murheista jne. Samaan aikaan kaksi asiantuntijaa pyrkivät ohjamaan nuorta vaikean ajan yli, pahimmassa tapauksessa täysin tietämättä paitsi toistensa toiminnasta myös siitä informaatiosta mitä nuori kummankin käsiteltäväksi tuo. Tässä pääsemme tilanteeseen joka useimmiten on koululaitoksen ja sosiaalipuolen toiminnan ongelmakohta. Vaitiolovelvollisuus asioista, joita nuori on kertonut. Ohjaajien on tässä kohtaa pohdittava hyvin tarkkaan mikä on asiassa oleellista. Molemmat tahot ovat vaitiolovelvollisia pisteeseen asti mikä on oppilaan koulunkäynnin kohdalta välttämätöntä tietoa. Asiaa voidaan tulkita hyvin tiukasti tai niin, että asiaa voidaan hoitaa eteenpäin. Ei ole varmasti nuoren edun mukaista, että kaksi asiantuntijaa miettii kumpikin tahollaan toimintamenetelmiä tapauksessa, jossa yhteistyö tai ainakin ymmärrys asiain kokonaistilasta saattaisi helpottaa ratkaisuja. Itse olemme päätyneet turvalliseen vaihtoehtoon vaitiolovelvollisuuden pitämiseksi. Olemme kysyneet suoraan oppilaalta voimme keskustella hänen asioistaan kuraattori-opo –palaverissa. Toistaiseksi kieltäviä vastauksia ei ole tullut. Toisinaan oppilaat itse kysyvät voisinko puhua asiasta kuraattorille tai toisinpäin.

On tarpeetonta läksyttää oppilasta unohdetuista kirjoista, mikäli hän on viettänyt yönsä turvakodissa. Mutta onko se, että hän on siellä ollut varsinaisesti oleellista tietoa

hänen koulutuksensa järjestämiseksi? Ei ole. Tiukasti säädöksiä noudattaessaan kuraattori voi siis jättää kertomatta asiasta ja toimia lain mukaan oikein. Kuraattori voisi kuitenkin tilanteen tietäessään informoida opettajalle asiasta parhaaksi katsomallaan tavalla, oppilaan edun mukaisesti. Ilmoittaa, että kirjojen mukana oleminen on tänään mahdotonta tai kokeisiin valmistautumattomuuteen on pätevä syy. Asiasta ei tarvitse tehdä sen kummallisempaa numeroa, mutta jokainen näkee sen, miten paljon tilanne voi helpottaa oppilaan arkea. Mikäli oppilas itse ei opinto-ohjaajalle tai opettajalle tällaista tietoa halua tuoda, mikä on varsin ymmärrettävää, olisi kuraattorin asiasta tietäessään hyvä informoida oleellisia tahoja.

Mikäli kuraattorin ja opinto-ohjaajan arvostus toisiaan kohtaan tai toisen toiminta-tapoja kohtaan on eriarvoinen näen hedelmällisen yhteistyön toimivuuden hyvin vaikeaksi. Luonnollisesti toimijoilla on erilaiset lakipykälät noudatettavinaan ja peruslähtökohdana erilainen kieli, mutta oppilaan edun seuraaminen tässä kaikkein keskeisintä. Jos molemmat sisäistävät sen, miksi he työtään tekevät ei erilaiset toimintakulttuuritkaan ole yhteistyön esteenä. Kysymys on mielestäni ennen muuta toisen arvostamisesta, toisen ammattitaidon arvostamisesta ja luottamuksesta siihen, että molemmilla toimijoilla on pyrkimys löytää oppilaan kannalta paras ratkaisu tai apu tilanteeseen.

Tutkaillessa töiden rajapintoja törmäsimme läheisempään toimintaideologiaan ja toimintamalleihin kuin alun perin uskalsimme odottaakaan. Oikeastaan vasta tutkimuksen edistyessä ymmärsimme, miten merkittävästä asiasta on kyse ja miten paljon enemmän voimme molemmat saada aikaan nyt, kun päällekkäisyyksiä ei toiminnassa enää ole ja toistuvat toimintamallit on kirjoitettu auki. Molempien arki on monien nopeiden muutoksien täyttämää, mutta käytännön työn kannalta on oleellista tietää missä on jokavuotisten toistuvien tehtävien paikka.

Aiheessa olisi mahdollisuuksia paljon laaja-alaisempaankin tutkimukseen, mutta se vaatisi erilaisen mahdollisuuden paneutua työhön. Kehityshanke ei ole oikea kohde. Näen KEHAN tarkoituksena ennen muuta tarkastella omaa toimintaa ja kehittää sitä, ei niinkään luoda varsinaista laajempaa tutkimusta.

Psykososiaalisen oppilashuollon asemaa on nostettu viimeaikoina voimakkaasti keskusteluun mukaan, mutta sen tutkimukseen ei juuri ole paneuduttu. Näkisin, että psykososiaalinen oppilashuolto on juuri sitä, mitä opot ja kuraattorit enimmäkseen tekevät. Opetushallituksen lehti Spekrissä no:2, 2005. tuodaan Anna Maija Nupposen artikkelissa voimakkaasti esiin kuraattoritoiminnan haasteita opiskelijahuollossa. Koulukuraattorien paikka kouluyhteisössä ei ole vielä tarpeeksi vakiintunut, eikä kuraattorin toimintamahdollisuuksia tunneta tarpeeksi laajasti, jotta heitä voitaisiin käyttää tarpeeksi tehokkaasti osana koulun toimintaa. Henkilökemioiden toimivuuden myötä – mikä ei ammattilaisuuden maailmassa voi olla mikään toimintatapa – on Punkalaitumen kunnassa koulukuraattorin rooli muodostunut nopeasti osaksi Yhteiskoulun ja lukion toimintaa. Epäilemättä tämän kehityshankeen luominen on yksi syy siihen, miksi ammatillisille dialogeille on järjestetty niin paljon koulun ulkopuolista aikaa. Ja miksi toimintamallit on luotu niin kattaviksi lyhyessä ajassa. Syksyn 2004 jälkeen kuraattorin ja opinto-ohjaajan rajapinnat on tutkailtu ja kirjoitettu auki varsin käyttökelpoisiksi toimintamalleiksi. Sellaisiksi, jotka voivat jatkua siitä huolimatta, että henkilöt vaihtuisivat. Henkilövaihdokset ovat useimmiten syy hyvien käytänteiden katkeamiseen mikäli toimintaa ei ole selkeästi kirjattu ylös. Sipilä-Lähdekorven väitöskirjan nimi ”hirveesti tekijänsä näköistä” kuvaa

kuitenkin hyvin niin kuraattorien kuin opojenkin toimintaa. Se kätkee sisälleen sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Positiivista on tietysti se, että työtä voi tehdä persoonallaan pitkäjänteisesti, mikäli työsopimus mahdollistaa pitkäjänteisyyden. Negatiivista on se, että hyvätkin käytänteet voivat olla täysin toimimattomia eri työntekijän käsissä, mikäli ne eivät sovi persoonaan. Oppilaiden kanssa köydenvetäminen voi olla yhdelle toimijalle luontevaa ja toisesta se voi tehdä täysin teennäisen olennon oppilaan silmissä. Mikään toimintamalli ei liene toistaan parempi jos se palvelee rehellisesti oppilaan etua ja hänen tukemistaan kasvussa itsenäiseksi, vahvaksi kansalaiseksi.

Tämän kehityshankkeen myötä on lastensuojelun yhteiskäytäntösopimusta levitetty järjestelmällisesti II asteen yhteistyökouluillemme ympäri maakuntaa ja sen toimivuuden varmistamiseksi on käyty henkilökohtaiset keskustelut jokaisen koulun opion tai kuraattorin kanssa. Samoin seutukunnallinen saattolomake on yhteispalavereissa saatu kaikkien hyväksymään ja yhteiseen kirjalliseen muotoon sekä sen käytöstä on järjestelmällisesti sovittu.

Nivelvaiheiden toimet ovat olleet käytössä jo ennen tätä hanketta, mutta niiden toimintaa on edelleen paranneltu ja päällekkäisyyksiä karsittu. Palavereissa on myös pohdittu sitä, mikä on todella merkityksellistä oppilaan siirtymisen kannalta ja mikä vain tekemistä tekemisen tähden. Toimintaa on kaikin puolin pyritty tarkoituksenmukaistamaan ja karsimaan kaikki turha pois. Oppilaan nostaminen toiminnan keskiöön ja hänen kannaltaan ehdottoman oleellisten asioiden pohtiminen on tuonut opinto-ohjaajan arkeen selkeän tarpeen tavata oppilaita enemmän henkilökohtaisesti. Sellaiselle toiminnalle on vain yksinkertaisesti löydettävä aika. Aika, joka on vakio ja kaikkien tiedossa. Se, että OPO on ”aina” paikalla ei riitä oppilaille merkiksi, että huoneeseen voi tulla.

Hankkeen ulkopuolella on suunnitteilla kuraattorille ja opolle omat sähköiset lähestymiskanavat, joissa asioista voi keskustella aluksi nimettömästi. Nuorille sähköposti ja keskustelupalstat ovat huomattavasti kivuttomampi tapa kysellä asioita kun kasvotusten. Usein ensimmäisen sähköisen yhteydenoton jälkeen on helpompi puhua asiasta henkilökohtaisesti.

Kaiken kaikkiaan tämä kehityshanke on potkaissut liikkeelle lumipallon, jonka pysähtymisen voi aiheuttaa vain joko kuraattorin tai opinto-ohjaajan toimen lakkauttaminen Punkalaitumella. Vaikka näinkin pääsisi käymään uskon, että moniammatillisuus tulee olemaan se foorumi jonka parissa kyseiset toimijat tulevat elämäntyötään tekemään. Se mikä konteksti se lopulta on ei tiedä kukaan. Moniammatillisuus, sen kehittäminen ja sen toiminnan syventäminen on kuitenkin tätä päivää ja tulevaisuutta. Se, joka ei tätä moniammatillisen työotteen tuomaa ”herätystä” ole kokenut jää opinto-ohjaajan työssään lapsen kenkiin. Yksin ei kukkaan ole mitään, mutta yhdessä olemme kaikki. Se, mitä tämä työ on minulle kaikkein eniten opettanut on se, että opinto-ohjaajan tärkein ominaisuus on tehdä yhteistä työtä ja siinä sivussa hieman yhteistyötä.

LÄHTEET

Gladding, S.T. 1996 Counseling. A comprehensive profession. 3.pianos. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall

Couch, Carl(1986): Elementary forms of social activity. P 113-139. Teoksessa Saxton, Stanley & Katovick (eds.): Studies in the symbolic interaction research annual: The Iowa's school. Supplement 2 Part 2 A. Greenwich. JAI Press.

Jalava, Urpo & Jalava, Petri (1995) Moniammatillinen projektitoiminta. Avain hyvinvointipalvelujen tulevaisuuteen. Kirjayhtymä. Tammer-Paino oy. Tampere.

Jauhiainen, Arto (1993) Koulu, oppilaiden huolto ja hyvinvointivaltio: Suomen oppivelvollisuuskoulun oppilashuollon ja sen asiantuntijajärjestelmienmuotoutuminen 1800-luvun lopulta 1990-luvulle.

Johanson David W. & Johnson, Frank P.(1982) Joining together. Group Theory and Group Skills. London: Ally and Bacon.

Lairio ja Puukari (toim.) 2001. Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä.

Launis, Kirsti (1997) Moniammatillisuus ja rajojen ylitykset asiantuntijatyössä. Teoksessa Kirjonen, Juhani & Remes, Pirkko & Eteläpelto, Anneli (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä. 122-133.

Karila & Nummenmaa, 2001, Matkalla moniammatillisuuteen. Helsinki. WSOY

Karvisen artikkeli teoksessa, Anna Metteri: Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Helsinki. Edita 1996.

Kasurinen(toim.) 2004. Ohjausta opintoihin ja elämään. Opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Opetushallitus.Helsinki.

Kuusela, K. 1996 Ohjauksen idea sosiaalityössä – kokemuksia moniammatillisesti toteutetuista työhön ja koulutukseen valmentavista kursseista. Teoksessa Metteri, A. (toim.) Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja. Sosiaalityöntekijäin liitto ry. Edita. Helsinki

Mönkkönen, Kaarina (1996) Asiantuntijasta asiantutkijaksi. Teoksessa Metteri, Anna (toim.) Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja 1996. Helsinki: Sosiaalityöntekijäin liitto ry. Oy Edita Ab, 51-66.

Mönkkönen Kaarina (2001) Kun kumpikaan ei tiedä. Yhteistoiminnallisuus ja dialogisuus auttamistarinoiden retoriikassa. Artikkelit Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä no:5 2001.

Nurminen, Jankko, Lyra-Katz, Nyholm, Siniharju ja Svedlin. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen tila perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheessa. Arviointi8/2002 .Opetushallitus.

Ojuri, Auli (1995) Ammatillista yhteistyötä - keiden kanssa ja keiden ehdoilla? tapaustutkimus eri toimijoiden yhteistyöstä Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kehitysvammaneuvolassa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Rovaniemi.

Peavy, R. Vance, (2001). Sosiodynaaminen ohjaus, Psykologien kustannus Oy.

Pohjola, A. Asiakas sosiaalityön määrittäjänä. Teoksessa Granfelt, R. & Jokiranta, H. & Karvinen, S. & Matthies, A-L & Pohjola, A. 1993 Sosiaaliturvan keskusliitto. Gummerus. Helsinki, 53-95.

Rauhala, Lauri (1985) Ihmiskäsitys ihmistyössä. Gaudeamus. Helsinki. Sipilä-Lähdekorpi(2004):”Hirveesti tekijänsä näköistä”. Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokille. Finn lectura. Helsinki.

Pellisen artikkeli teoksessa, Anna Metteri: Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Helsinki. Edita 1996.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2002 : oppivelvollisille tarkoitettun perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet : Opetushallitus. Gummerus. Jyväskylä

Valtion virastojen julkaisut

Suomen virallinen tilasto 2000. Tilastokeskus.
Kouluterveydenhuolto 2002: Stakes. Oppaita 51.

Lait

Perusopetuslaki (628/1998)
Kansanterveyslaki (66/1972)
Lastensuojelulaki (683/1983)

Julkaisemattomat monisteet

Luentomuistio, Oppilaanohjauksen neuvottelupäivät Efeko Tampere, 26.-27.4.2005,
Gustav Wikström, Suomen Kuntaliitto

Internet- lähteet

(http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/01_2004/2004-10-11-03/index.jsp).

http://www.mll.fi/lapset_ja_nuoret/tukioppilastoiminta

LIITE 1a

Hei kuudesluokkalainen!

Pohtiessamme ensi syksyn seitsemänsien luokkien kokoonpanoja haluamme ottaa huomioon myös sinun mielipiteesi. Pyydämme sinua kirjoittamaan alla oleville viivoille oman nimesi ja ne kaksi henkilöä, joiden kanssa haluaisit samalle luokalle seitsemännen luokan alkaessa. Toiveesi voi olla myös joltain muulta koululta kuin omaltasi. Vastaa myös muihin kysymyksiin. Vastaukset käydään läpi Sinun ja koulukuraattorin välisessä henkilökohtaisessa palaverissa.

Oma nimi _____

Toiveeni luokkakavereikseni

Kerro omista vahvuuksistasi

Millaisia toiveita sinulla olisi Yhteiskouluun siirtymisen suhteen

Huolestuttaako jokin asia sinua siirtymisessä

Onko sinulla sisaruksia tai kavereita jo Yhteiskoulun puolella

Mieti yksi sinua askarruttava kysymys. Kuraattori selvittää vastauksen kysymykseen ennakkoon siltä taholta ketä se koskee. _____

Palauta lomake luokanopettajallesi lähipäivien aikana.

Tervetuloa Yhteiskouluun toivottavat:

Yhteiskoulun rehtori Hannele Åström 02-760 80248

Koulukuraattori Sanna Mustalahti 02-760 80 255

Opinto-ohjaaja Pilvi Peltomaa 02-760 80 254

LIITE 1b / Mukaelma Kettusen kouluviihtyvyyden kyselystä Kuitinmäen koulusta 2004.
Otettiin käyttöön meillä tähän KEHA-työhön liittyen

Punkalaitumen Yhteiskoulu

Syksy 2005

7. ___ luokka

MILLAISTA ON OLLA PUNKALAITUMEN YHTEISKOULUN 7.- LUOKKALAINEN ?

VASTAUSOHJE: 1. Lue ensin molemmat vastausvaihtoehdot.
2. Merkitse rasti kahden ääripään väliltä mielestäsi sopivaan kohtaan.

I UUSI KOULU

1.a Ennakkokäsitykseni Yhteiskoulusta (ennen koulun alkamista) oli
kielteinen ___ ___ ___ ___ ___ myönteinen

Perustele mielipiteesi ! _____

1.b Pelottiko sinua yläkouluun tulo ? kyllä ___ ei ___

1.c Jos pelotti, niin mikä ? _____

II KOULUPÄIVÄ

2.a Valvotaanko välitunteja riittävästi ? kyllä ___ ei ___

2.b Miten haluaisit viettää välituntisi ?

ulkona _____

sisällä _____

2.c Kaksois- ja/tai kolmoistunteja lukujärjestyksessä on mielestäni

liian paljon ___ ___ ___ ___ ___ liian vähän

2.d Kouluruokailu sujuu mielestäni

huonosti ___ ___ ___ ___ ___ erittäin hyvin

Perustele mielipiteesi ! _____

2.e Syön koulussa lämpimän aterian

joka koulupäivä ___ ___ ___ ___ ___ en lainkaan

Jos et syö, miksi ? _____

III KOULUTYÖ

3.a Seuraan opetusta

en jaksa seurata opetusta ___ ___ ___ ___ ___ keskityn opetukseen

3.b Annan työrauhan muille

harvoin ___ ___ ___ ___ ___ aina

3.c Jännitän oppitunneilla

usein ___ ___ ___ ___ ___ en koskaan

3.d Opiskelu tuntuu minusta mielekkäältä ja tärkeältä

aina ___ ___ ___ ___ ___ ei koskaan

3.e Minulla on päänsärkyä koulupäivien aikana

usein ___ ___ ___ ___ ___ ei koskaan

IV KOTI JA KOULU

4.a Teen kotitehtävät

unohdan usein ___ ___ ___ ___ ___ teen jokaiselle tunnille

4.b Harrastukset vaikuttavat läksyjenlukuun

usein ___ ___ ___ ___ ___ ei lainkaan

4.c Nukun kouluviikon aikana keskimäärin ___ tuntia yössä.

V KOULUTOVERIT

5. Omalla luokallani minulla on kavereita. kyllä ___ ei ___

6. Luokkani työrauha on hyvä

harvoin ___ ___ ___ ___ ___ usein

7. Tunsin entuudestaan _____ oppilasta luokaltani.

(lukumäärä)

8. Minua on kiusattu seitsemännen luokan alussa

ei ollenkaan ___ ___ ___ ___ ___ usein

8. Ylempiluokkalaiset ovat mielestäni _____

VI ENSIVAIKUTELMANI YHTEISKOULUSTA KOULUSTA
--

9. Opettajat ja henkilökunta ovat ottaneet minut vastaan
 kielteisesti ___ ___ ___ ___ ___ myönteisesti

10. Onko jokin asia koulussamme yllättänyt sinut

a. myönteisesti _____

b. kielteisesti _____

Anna koululle arvosana asteikolla 4 – 10 !

Arvosana: _____

LIITE 2

PERUSOPETUKSESTA TOISEN ASTEEN OPINTOIHIN

Tämän lomakkeen tarkoitus on lisätä yhteistyötä oppilaan, huoltajien sekä koulun kesken. Näin tuleva koulu tulee nopeasti tutuksi ja turvalliseksi oppimisympäristöksi. Tavoitteena on pyrkiä varmistamaan jokaisen oppilaan suotuisat mahdollisuudet edetä omissa opinnoissaan parhaalla mahdollisella tavalla. Oppilas täyttää lomakkeen koulussa 9-luokan aikana sekä kotona huoltajien kanssa. Lomakkeeseen vastaaminen on vapaaehtoista ja lomaketta tietoisesti EI luovuteta kenellekään ilman lupaa. Lupa annetaan allekirjoittamalla tämä lomake, molempien allekirjoitukset ovat välttämättömät. Lomakkeessa annetuilla tiedoilla ei ole mitään yhteyttä opiskelupaikan saamiseen. Lomake lähetetään jatko-opiskelupaikan vastaanottamisen jälkeen oppilaan tulevaan kouluun. Uudessa koulussa lomake on rehtorin, oppilaanohjaajan, koulukuraattorin, terveydenhoitajan sekä ryhmänohjaajan käytössä. Lomake hävitetään ensimmäisen opintovuoden jälkeen. Lomakkeen tietoja ei myöskään tallenneta sähköiseen muotoon.

Henkilötiedot

Nimi _____ Puhelin _____

Syntymäaika _____ Matkapuhelin _____

Asuinosoite _____ Sähköposti _____

Huoltajien yhteystiedot

Nimi _____ Nimi _____

Puhelin _____ Puhelin _____

Osoite (jos eri) _____ Osoite (jos eri) _____

Tämän hetken jatko-opintotoiveet

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Onko sinulla joustavaan hakuun oikeuttavia perusteita?

Ei Kyllä _____

Miksi haen lukioon/ammattilliseen koulutukseen?

Arvio mahdollisuuksistani menestyä jatko-opinnoissa?

Jatkosuunnitelmani, ellen tule valituksi hakemiini koulutuspaikkoihin

Lukion/ammattillisen koulutuksen jälkeen minua kiinnostaa

Haluaisin lisäksi kertoa (esim. harrastukset, erityiset kiinnostuksen kohteet yms.)

Oppilas ja huoltajat voivat halutessaan täyttää

Olen peruskoulussa saanut

- Tukiopetusta; aineissa _____
- Mukautettua opetusta _____
- Erityisopetusta _____
- Muuta tukea -----

Olen käyttänyt

- Psykologin palveluita
- Perheneuvolan palveluita
- Sosiaalityöntekijän/ kuraattorin palveluita

Lisäksi haluaisin kertoa (esim. terveystietoja:sairaudet, allergiat, apuvälineet jne.)

Opiskeluni kannalta vahvimmat osa-alueeni, esim.
oppiaineet, omat taidot, kyvyt ja ominaisuudet

Opiskeluni kannalta tukea tarvitsen, missä ja miksi...

Suostun, että peruskoulu lähettää tämän tiedotteen toisen asteen oppilaitoksen rehtorin, oppilaanohjaajan, koulukuraattorin, terveydenhoitajan sekä ryhmänohjaajan käyttöön.

Opiskelija _____

Huoltaja _____

Nimenselvennys

Nimenselvennys

Aika _____

Paikka _____

Huoltajien terveiset jatko-opiskelupaikkaan

Täytetyn lomakkeen vastaanottanut oppilaanohjaaja

Nimenselvennys

Aika ja paikka _____

Koulu _____

TOISEN ASTEEN OPPILAITOS

Lomakkeen _____

vastaanottaja _____

Nimenselvennys

Aika ja paikka _____

LIITE 3

**Kyselylomake Punkalaitumen lukioon tuleville I
vuosikurssin opiskelijoille**

Tämä lomake tukee opintojesi sujuvaa alkamista toisen asteen oppilaitoksessa - Punkalaitumen lukiossa. Lomakkeen tiedot ovat luottamuksellisia. Niihin voivat tutustua tulevat opettajasi sekä oppilashuollon työntekijät. Lue lomakkeen kysymykset huolellisesti ja mieti, mitä ne tarkoittavat sinun kohdallasi. Vastaa kaikkiin kysymyksiin parhaan taitosi mukaan. Osaan kysymyksistä ei löydy varmaa vastausta vielä, mutta vastaa tämän hetkisten ajatustesi perusteella. Keskustele huoltajasi kanssa vastauksista, pyydäthän myös hänen allekirjoitustaan lomakkeeseen.

Nimi (sukunimi ja
etunimet) _____

Syntymäaika _____ Puhelin _____

koti/kännykkä _____

Osoite _____

Asuminen Vanhempien/huoltajan luona

- Yksin omassa asunnossa
- muulla tavoin, miten? _____

Huoltajan nimi ja osoite(jos eri kuin opiskelijan)

TIETOJA PERUSKOULUOPINNOISTA

Mitkä aineet ovat sinulle helppoja? Mainitse korkeintaan 3 oppiainetta. Perustele.

Mitkä aineet ovat sinulle vaikeita? Mainitse korkeintaan 3 oppiainetta. Perustele.

Oletko tyytyväinen menestykseesi peruskoulussa? Miksi?

ALKAVIIN OPINTOIHISI LIITTYVIÄ TIETOJA

Saitko ohjausta koulutuspaikan valinnassa? kyllä en

Jos sait, niin keneltä ja millaisia?

Valitsit lukion. Pohdi niitä syitä, miksi päädyit Punkalaitumen lukioon?

Miten odotat lukion koulunkäynnin poikkeavan peruskoulun koulunkäynnistä? Millaisiin muutoksiin olet varautunut? (läksyjen teossa, ajankäytössä, käytöksen suhteen jne.)

Miten käsität seuraavan lauseen, *lukio on vapaaehtoinen koulu?*

Mihin ammattiin tähtäät? _____

Mikä tässä ammatissa kiinnostaa?

OPISKELUUN LIITTYVIÄ KÄSITYKSIÄ

Kuinka tärkeää opiskelu sinulle on?

Hyvin tärkeää _ _ _ _ _ ei lainkaan tärkeää

Millainen olet opiskelijana?

Opin helposti _ _ _ _ _ oppiminen on minulle vaikeaa

ponnistelen sitkeästi oppiakseni _ _ _ _ _ luovutan nopeasti, jos en opi heti

Mitkä ovat sinun vahvat puolesi tai ominaisuutesi oppijana?

Millainen kuva sinulla on Punkalaitumen lukiosta oppilaitoksena?

Oppilaan allekirjoitus

Huoltajan allekirjoitus

Huoltaja voi tähän kommentoida toiveitaan ja odotuksiaan oppilaan lukio-opiskeluun nähden.

LIITE 4

Kyselylomake Punkalaitumen lukion I vuosikurssin opiskelijoille lukuvuoden päättyessä 2005

Olet vastannut hieman vastaavaan kyselyyn 9.-luokan keväällä suunnitellessasi opintoja lukiossamme. Tämä kysely on jatkoa sille. Lomakkeen tiedot ovat luottamuksellisia, niihin voivat tutustua opetuksestasi vastaavat opettajat sekä oppilashuoltotyöryhmän jäsenet. Vastaa kaikkiin kysymyksiin ja pohdi syvällisesti niiden merkitystä. Pyrimme vastaustenne perusteella parantamaan ja kehittämään opiskelumahdollisuuksianne. Toinen merkittävä tarkoitus kyselyllä on herättää juuri sinut ajattelemaan asennoitumista, tavoitteita ja kehittymismahdollisuuksia ensi vuotta varten.

Joukossanne on 19 oppilasta, jolla on todistuksessaan vähintään yksi 10. *Parhaalla opiskelijalla arvosanoja 10 on täydet kymmenen kappaletta.* Toisaalta vähintään yhden arvosanan 4 saalistaneita on 18 kappaletta, pahimmillaan niitä on yhdellä opiskelijalla 10 kappaletta. ***Kiitettävien arvosanojen määrä on kuitenkin huomattavasti suurempi, joten kiitos niille joille se kuuluu!***

Nimi _____ puh _____

Asutko a) yksin

b) huoltajan luona

1. Miten kulunut vuosi on opiskelumenestyksesi ja tavoitteidesi kohdalta toteutunut?

2. a) Mitkä seikat ovat olleet opiskelussasi ilon aiheita?

b) pettymyksiä

3. Millaista tukea olisit opetushenkilökunnalta kaivannut vuoden kuluessa?

4. Kuvaile opiskelurauhan merkitystä opiskeluusi ja pohdi tilannetta vuoden aikana luokassasi. Onko se parantunut, pahentunut, pysynyt vakaana vai onko edes mitään ongelmaa olemassa?

5. Millaisia toimenpiteitä odotat opetushenkilökunnalta, mikäli opiskelurauhaa tai oppimistuloksia ei synny?

7. Onko koulunkäyntiin liittyvä työmääräsi kasvanut peruskouluun nähden? Perustele.

8. Oletko pystynyt opiskelutekniikkaasi muuttamalla suhteuttamaan vaatimukset ja työn määrän? Kaipaanko ohjausta opiskelutekniikoista esim. opinto-ohjauksen tunneilla?

Jos todistuksessasi ei ole yhtään arvosanaa 4 tai merkintää **K**- kesken, voit hypätä seuraavien kysymysten yli.

Kesällä järjestetään 2 uusintatenttipäivää. Elokuulla tarkistamme etenemisesteet (2 hylättyä arvosanaa peräkkäin) mikäli etenemiseste toteutuu, et voi osallistua enää seuraavaan kurssikokeeseen. Käytännössä, mikäli useammasta aineesta on etenemiseste, suosittelemme I vuosikurssin kertaamista kokonaisuudessaan. Toivoisimme myös, että K merkinnällä olevia kurseja ei jätettäisi rasittamaan enää II vuosikurssin opintoja, niillä kun on taipumusta jäädä suorittamatta aina III vuosikurssin kevääseen asti.

9. Miten aiot suorittaa todistuksessasi olevat hylätyt arvosanat? (opiskelusuunnitelma)

Jatka tarvittaessa paperin takapuolelle!